LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2008:15

IPR-asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittäminen

Lausuntotiivistelmä

OIKEUSMINISTERIÖN LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2008:15

IPR-asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittäminen

Lausuntotiivistelmä

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2008

ISSN 1458-7149
978-952-466-706-7 (nid.)
978-952-466-707-4 (PDF)
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILULEHTI

O I K E U S M I N I S T E R I Ö

Julkaisun päivämäärä
18.8.2008

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Korkeakouluharjoittelija Heidi Paananen	Julkaisun laji Lausuntotiivistelmä Toimeksiantaja Oikeusministeriö Toimielimen asettamispäivä 13.4.2007

Julkaisun nimi
IPR-asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittäminen
Lausuntotiivistelmä

Julkaisun osat
1 Johdanto, 2 Yleiset arviot, 3 Keskittämiseen sisältyvät asiaryhmät, 4 Asioiden käsittely keskitetyssä oikeuspaikassa, 5 Kokoonpano asioiden käsittelyssä, 6 Perustuslain merkitys ja muutoksenhakuoikeus, 7 Vaikutukset ja Liite

Tiivistelmä

Oikeusministeriö asetti 13 päivänä huhtikuuta 2007 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää oikeudenkäynnin kehittämistä immateriaalioikeuksia koskevissa asioissa siten, että niissä tarvittava osaaminen ja erikoistuminen voidaan järjestää tarkoituksenmukaisella tavalla.

Työryhmä luovutti mietintönsä 6 päivänä helmikuuta 2008 (IPR-asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittäminen, Oikeusministeriön työryhmämietintö 2007:20).

Oikeusministeriö pyysi mietinnöstä lausunnon 50 taholta. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle ja korkeimmalle hallinto-oikeudelle varattiin tilaisuus antaa lausunto. Lausunnon antoi 45 tahoa. Tähän tiivistelmään on koottu annetut lausunnot.

Avainsanat: (asiasanat)
immateriaalioikeudet, markkinaoikeus, oikeudenkäyntimenettely, muutoksenhaku, toimivaltainen tuomioistuin

Muut tiedot tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero)
OM14/41/2007, OM019:00/2007, OM 15/41/2003, OM017:00/2003

Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2008:15		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466-706-7 (nid.) 978-952-466-707-4 (PDF)
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

J U S T I T I E M I N I S T E R I E T

Utgivningsdatum
18.8.2008

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Högskolepraktikant Heidi Paananen	Typ av publikation Remissammandrag Uppdragsgivare Justitieministeriet Datum då organet tillsattes 13.4.2007

Publikation (även den finska titeln)
Koncentrering av domstolsbehandlingen av IPR-ärenden. Remissammandrag
(IPR-asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittäminen. Lausuntotiivistelmä)

Publikationens delar
1 Inledning, 2 Allmän bedömning, 3 De grupper av ärenden som omfattas av koncentrering, 4 Behandling av ärenden i koncentrerat forum, 5 Sammansättning vid behandling av ärenden 6 Betydelsen av grundlagen och besvärsrätt 7 Konsekvenser och Bilaga

Referat

Justitieministeriet tillsatte de 13 april en arbetsgrupp vars uppdrag var att reda ut hur rättegången i ärenden som gäller immateriella rättigheter ska kunna utvecklas på ett sådant sätt att det behövliga kunnandet och den behövliga specialiseringen ska kunna tillgodogöras på ett ändamålsenligt sätt.

Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande den 6 februari 2008 (Koncentrering av domstolsbehandlingen av IPR-ärenden, Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2007:20)

Justitieministeriet sände ut betänkandet på remiss till 50 instanser. Dessutom bereddes högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen tillfälle att yttra sig. Av instanserna yttrade sig 45. I detta sammandrag har remissvaren sammanställts.

Nyckelord
Immateriella rättigheter, marknadsdomstolen, rättegångsförfarande, ändringssökande, behörig domstol

Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren)
JM14/41/2007, JM019:00/2007, JM 15/41/2003, JM017:00/2003

Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2008:15		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466-706-7 (häft.) 978-952-466-707-4 (PDF)
Sidoantal	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto **1**

2 Yleiset arviot **2**

3 Keskittämiseen sisältyvät asiaryhmät **12**

4 Asioiden käsittely keskitetyssä oikeuspaikassa **26**

5 Kokoonpano asioiden käsittelyssä **29**

6 Perustuslain merkitys ja muutoksenhakuoikeus **33**

7 Vaikutukset **45**

Liite **47**

1 Johdanto

Oikeusministeriö asetti 13 päivänä huhtikuuta 2007 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin selvittää oikeudenkäynnin kehittämistä immateriaalioikeuksia koskevissa asioissa siten, että niissä tarvittava osaaminen ja erikoistuminen voidaan järjestää tarkoituksenmukaisella tavalla.

Työryhmän tehtävä perustui asiaa valmistelleen edellisen työryhmän mietintöön ”Aineettomia oikeuksia koskevien asioiden käsittely”(Oikeusministeriön työryhmämietintö 2005:2). Tämä aikaisempi työryhmä oli selvittänyt immateriaalioikeusasioiden käsittelyn keskittämistä siten, että immateriaalioikeusasiat käsiteltäisiin asialähtöisesti tarkoituksenmukaisessa ratkaisuelimessä ja mahdollisuuksien mukaan kaikki näitä oikeuksia koskevat tai niihin perustuvat vaatimukset käsiteltäisiin samassa toimielimessä ja mahdollisimman samanlaisessa menettelyssä. Mietinnössä 2005:2 työryhmä tarkasteli kahta vaihtoehtoa: asioiden keskittämistä joko Helsingin käräjäoikeuteen tai markkinaoikeuteen. Työryhmä päätyi äänestyksen jälkeen esittämään asioiden keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen.

Huhtikuun 13 päivänä 2007 asetetun uuden työryhmän tehtäväksi tuli selvittää immateriaalioikeusasioiden käsittelyn kehittämisvaihtoehtoja edellä mainitun aikaisemman mietinnön ja siitä saadun lausuntopalautteen pohjalta. Työryhmän oli kiinnitettävä huomiota myös mahdollisiin suunnitelmiin muuttaa markkinaoikeuden toimivaltaa. Työryhmän työ olisi pohjatyöksi mahdolliselle lainvalmistelulle.

Työryhmän mietintö ”IPR-asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittäminen” valmistui 20.12.2007 (Oikeusministeriön työryhmämietintö 2007:20). Mietinnössään työryhmä totesi, että keskittämällä immateriaalioikeudelliset asiat markkinaoikeuteen IPR-asioiden ratkaisemisessa tarvittava asiantuntemus keskitettäisiin aidosti yhteen oikeuspaikkaan. Markkinaoikeudessa nykyisin käsiteltävät kilpailuasiat soveltuvat hyvin käsiteltäviksi samassa oikeuspaikassa immateriaalioikeusasioiden kanssa. Muutoksenhaku riita-asioissa ohjautuisi ensimmäisestä asteesta heti korkeimpaan oikeuteen. Riita-asian käsittelyn kokonaiskesto lyhenisi selvästi nykyisestä.

Työryhmämietinnössä on esitetty suuntaviivoja immateriaalioikeusasioiden käsittelystä ja asioiden ratkaisukokoonpanoista. Immateriaalioikeusasioita varten tarvittavan prosessilain yksityiskohdat on harkittava jatkovalmistelussa. Kaiken kaikkiaan työryhmän ehdotukset merkitsevät, että markkinaoikeuden asema ja tehtävät on arvioitava kokonaan uudelleen.

Oikeusministeriö pyysi tai varasi tilaisuuden antaa lausunnon 52 taholta. Lausunnon antoi 45 tahoa. Lausunnon toimittaneet ja toimittamatta jättäneet tahot ilmenevät lausuntotiivistelmän liitteestä.

2 Yleiset arviot

Työryhmä katsoi, että immateriaalioikeusasioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittämisen lisääminen on välttämätöntä ja päätyi ehdottamaan keskittämistä markkinaoikeuteen. Toinen keskittämisvaihtoehto olisi ollut Helsingin käräjäoikeus.

Lausunnoissa immateriaalioikeusasioiden käsittelyn keskittämistä on yleisesti pidetty toivottavana kehityksenä. Markkinaoikeusvaihtoehto sai eniten kannatusta. Helsingin käräjäoikeuteen keskittämisen puolesta lausuivat kuitenkin Helsingin hovioikeus, Helsingin käräjäoikeus, Oulun käräjäoikeus, Gramex ry, Teosto ry ja professorit Niklas Bruun ja Kaarlo Tuori. Opetusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, korkein hallinto-oikeus, Tullihallitus, Valtakunnansyyttäjänvirasto, Kopiosto ry, Suomen audiovisuaalisten tuottajien liitto, Suomen Lakimiesliitto ry, Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry, Suomen tuomariliitto ry ja Suomen Yrittäjät ry antoivat lausunnot immateriaalioikeusasioiden käsittelyn keskittämisen puolesta, mutta eivät ottaneet kantaa kummankaan keskittämisvaihtoehdon puolesta.

Valtiovarainministeriö pitää työryhmän ehdotusta IPR-asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittämisestä markkinaoikeuteen perusteltuna.

IPR-asioiden keskittämisessä vapautuvat virkaresurssit on otettava huomioon muutosten toteuttamisessa siten, ettei keskittäminen aiheuta valtion tuottavuusohjelman tavoitteiden vastaista virkojen nettolisäystä ja tuomioistuinlaitokselle kohdentuvien tuottavuustavoitteiden vesittymistä.

Valtionvarainministeriö kannattaa keskittämiseen liittyvien organisatoristen muutosten toteuttamista siten, että niistä aiheutuvat määrärahamuutokset voidaan toteuttaa valtiontalouden kehysten puitteissa. Tämä on otettava huomioon määriteltäessä jatkovalmistelussa uudelleen IPR-asioiden siirron osapuolina olevien viranomaisten henkilöresursseja, asemaa ja tehtäviä.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että mietintöön sisältyy ministeriön hallinnonalalta immateriaalioikeutena kasvinjalostajaoikeus.

Maa- ja metsätalousministeriö ei vastusta mietinnössä esitettyä IPR-asioiden käsittelyn keskittämistä. Kasvinjalostajaoikeuksia koskevia riita- tai valitusasioita on toistaiseksi ollut vireillä lukumääräisesti hyvin vähän.

Jos mietinnössä ehdotetun käsittelyn keskittäminen otetaan jatkotyöskentelyn perustaksi, tulee varmistua siitä, että markkinaoikeudella on riittävästi henkilöstöä ja osaamista asioiden ratkaisemiseksi. Myös markkinaoikeuden taloudelliset resurssit tulee turvata, jotta käsittelyajat muodostuisivat kohtuullisiksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö lausuu, että IPR-asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittämistä koskeva työryhmän mietintö on hyvä ja kannatettava. Liikenne- ja viestintäministeriö haluaa kiinnittää huomiota siihen, että haettaessa muutosta julkisen vallan käyttöön perustuvaan päätökseen on asian käsittelyyn markkinaoikeudessa edelleen sovellettava hallintolainkäyttölakia. Lisäksi markkinaoikeudelle tulee turvata riittävät taloudelliset resurssit.

Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa IPR-asioiden keskittämistä yhteen tuomioistuimeen.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että koska IPR -lainsäädäntö on keskeisiltä osiltaan kansainvälisten sopimusten kautta suurelta osin harmonisoitua ja EU:n sisäinen harmonisointi on viety vielä kansainvälisiä sopimuksia pidemmälle, on tärkeää luoda Suomessa oikeuskäytäntöä, joka kestää myös kansainvälisessä laadullisessa vertailussa ja jolla on merkitystä myös Suomen rajojen ulkopuolella.

Työ- ja elinkeinoministeriö lausuu, että keskitettäessä immateriaalioikeudelliset asiat markkinaoikeuteen on ensisijaisen tärkeää taata markkinaoikeudelle riittävät resurssit asioiden käsittelyyn. Tämä edellyttäisi työ- ja elinkeinoministeriön mukaan julkisia hankintoja koskevien asioiden tuomioistuinkäsittelyn uudelleen järjestämistä esimerkiksi hallinto-oikeuksiin.

Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan myönteistä ehdotuksessa IPR-asioiden keskittämiseksi markkinaoikeuteen on, että perustuslaissa säädettyä tuomioistuinorganisaation kahtiajakoa yleisiin ja hallintotuomioistuimiin kunnioitetaan. Nykyisin hallintolainkäytön järjestyksessä käsiteltävät IPR-asiat käsiteltäisiin edellä mainituin poikkeuksin edelleen samassa järjestyksessä ja ylin muutoksenhakuaste olisi korkein hallinto-oikeus. Näin myös ylimääräinen muutoksenhaku tapahtuisi tältä osin hallintolainkäyttölain mukaisesti. On myös perusteltua, että IPR-asioiden mahdollisen keskittämisen piiriin on otettu mukaan kasvinjalostajanoikeus- ja verkkotunnusasiat.

Kielteistä sen sijaan on, että vaikka Patentti- ja rekisterihallituksen valituslautakunnan toimivalta esitetään kavennettavaksi, valituslautakunta kuitenkin esitetään säilytettäväksi muutoksenhakuasteena ilman, että sen muodollista asemaa edelleenkään esitettäisiin kehitettäväksi. Vaikka korkeimmassa hallinto-oikeudessa arvostetaan valituslautakunnan asiantuntemusta, sen toiminnan jatkamista nykyistä pienempänä yksikkönä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena.

IPR-asioiden keskittämiselle markkinaoikeuteen on mietinnössä asetettu ehdoksi se, että julkisten hankintojen oikeussuojajärjestelmää arvioidaan uudelleen. Hankinta-asioiden oikeussuojajärjestelmän uudistamiseksi oikeusministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat asettaneet 30.11.2007 työryhmän, jonka tulee laatia periaatemuistio eri vaihtoehdoista 31.10.2008 mennessä. Ennakoimatta työryhmän ehdottamia toimenpiteitä korkein hallinto-oikeus lausuu kannakseen jo nyt, ettei IPR-asioiden keskittämistä voida toteuttaa siitä lähtökohdasta, että niille raivataan tilaa markkina-oikeudessa hajauttamalla hankinta-asioiden käsittelyä eri tuomioistuimiin, jos tälle ei muutoin löydy pakottavia perusteluja. Markkinaoikeuden nykyinen ruuhka ja ehdotuksen mukainen IPR-asioiden keskittäminen sinne edellyttäisi sen sijaan, että lisäresursseja kohdennettaisiin juuri markkinaoikeuteen.

Helsingin hovioikeus kannattaa edelleen ensisijaisesti, että asiat tulisi keskittää kattavasti Helsingin käräjäoikeuteen, josta muodostettaisiin patenttituomioistuin. Koska kyseinen malli lisäisi Helsingin hovioikeudessa käsiteltävien asioiden määrää, tulisi samalla huolehtia hovioikeudessa käytettävissä olevista resursseista. Toissijaisesti hovioikeus kannattaa nykyisen järjestelmän, jossa asiat on jo pitkälle keskitetty, säilyttämistä ja kehittämistä.

Helsingin hovioikeus katsoo, ettei työryhmän mietinnössä 2007:20 ole esitetty painavia syitä, miksi mietinnössä 2005:2 ensisijaisesti esitetystä, rikos- ja siviiliasioiden keskittämiseen perustuvasta mallista tulisi luopua. Mietinnössä 2007:20 esitetyt perustuslailliset seikat eivät yksinomaan riitä hovioikeuden mukaan perusteeksi asioiden käsittelyn keskittämiselle markkinaoikeuteen.

Työryhmän mukaan keskittämisen kannalta keskeisessä asemassa ovat PRH:n valituslautakunnassa käsiteltävät asiat.

Helsingin käräjäoikeus vastustaa mietinnössä esitettyä tiettyjen immateriaalioikeudellisten asioiden keskittämistä markkinaoikeuteen. Immateriaalioikeudelliset asiat olisi sen sijaan keskitettävä Helsingin käräjäoikeuteen. Immateriaalioikeudelliset riita-asiat ja niihin liittyvät turvaamistoimiasiat ovat luonteeltaan yleisten tuomioistuinten käsiteltäviksi kuuluvia riita ja hakemusasioita.

Harkittaessa asiantuntemuksen merkitystä tulisi huomiota kiinnittää erityisesti siihen, missä tuomioistuimissa immateriaalioikeudellista asiantuntemusta on nykyisin ja missä tuomioistuimissa kyettäisiin parhaiten turvaamaan asiantuntemuksen säilyminen ja edelleen kehittyminen. IPR-asioiden asiantuntemusta on jo merkittävästi keskitetty Helsingin käräjäoikeuteen ja Helsingin käräjäoikeus yleisenä oikeuspaikkana edustaa asiantuntemusta sopimus- ja vahingonkorvausoikeuden alalla, joihin liittyvät kysymykset ovat usein osa immateriaalioikeudellista asiaa.

Erityistuomioistuimet ovat pienen kokonsa ja suppean asiantuntemuksensa vuoksi haavoittuvaisia uusille asioille ja vaatimattomallekin asiamäärän lisääntymiselle, josta suurempi yksikkö saattaa selviytyä ilman lisäresursseja. Mikäli tällaisen uuden tuomioistuimen perustaminen katsotaan aiheelliseksi ja tarpeelliseksi, olisi se luontevinta perustaa Helsingin käräjäoikeuden yhteyteen. Tällä tavoin mahdollistettaisiin asiantuntemuksen säilyminen, turvattaisiin resurssien saatavuus sekä säästettäisiin merkittävästi kustannuksia muun muassa sitä kautta, että Helsingin käräjäoikeuden nykyinen hallinto pystyy huolehtiman myös näiden asioiden edellyttämästä hallinnosta. Helsingin käräjäoikeudessa tällä hetkellä oleva asiantuntemus huomioon ottaen on myös todennäköistä, että uusien virkojen tarve käräjäoikeudessa on pienempi kuin markkinaoikeudessa. Työryhmä on esittänyt laskelmia markkinaoikeuden kannalta, mutta ei ole tehnyt vastaavia laskelmia käräjäoikeuden kannalta. Kustannusvaikutusten, jotka ovat uudistuksen ydinkysymyksiä, vertailua ei ole tehty.

Immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelyaika Helsingin käräjäoikeudessa kestää hyvin kansainvälisen vertailun. Käräjäoikeudessa kehitetään jatkuvasti toimenpiteitä ja työtapoja käsittelyaikojen lyhentämiseksi entisestään, missä on onnistuttukin. Immateriaalioikeudellisia asioita käsittelevien tuomareiden koulutukseen ja erikoistumiseen on viime vuosina panostettu voimakkaasti. Tuomarien määrää on lisätty ja erikoistumista tuettu vähentämällä tuomareiden siirtoja IPR-asioista toisiin asiaryhmiin. Tältä osin työryhmä ei ole ollut selvillä nykytilanteesta.

Helsingin käräjäoikeuden käsityksen mukaan immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelyn uudistamisessa Suomessa tulisi ottaa huomioon ne uudistukset (yhteisöpatenttia että yhtenäisen eurooppalaisen patenttituomioistuinjärjestelmän luomista koskevat hankkeet), joita lähivuosina tullaan toteuttamaan EU:n toimesta. Kansainvälinen vertailu ja kehitys osoittaa, että oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen ratkaisijaksi viime kädessä yleensä on kelpuutettu vain yleinen tuomioistuin eikä erityistuomioistuin.

Lappeenrannan käräjäoikeus pitää immateriaalioikeusasioiden keskittämistä markkinaoikeuteen perusteltuna. Markkinaoikeuden ruuhkautumisen vuoksi olisi ennen asioiden siirtämistä purettava ruuhka ja turvattava asioiden joutuisa käsittely riittävällä henkilöstöllä. Jatkovalmistelussa tulisi tutkia, voitaisiinko Helsingin käräjäoikeuden asianomaisten tuomareiden asiantuntemusta immateriaalioikeusasioissa hyödyntää virkasiirroilla markkinaoikeuteen.

Oulun käräjäoikeus kannattaa immateriaaliasioiden käsittelyn keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen.

IPR-asioita ja niiden vaatimaa asiantuntemusta on jo merkittävästi keskitetty Helsingin käräjäoikeuteen. Helsingin käräjäoikeudessa on paljon asiantuntemusta sopimus- ja vahingonkorvausoikeuden alalta. Myös ns. väiteasiat saatettaisiin käsitellä samanlaisessa menettelyssä kuin riita-asiat suullisine käsittelyineen, joka on varmempaa kuin kirjallinen menettely. Lisäresurssien tarve Helsingin käräjäoikeudessa ei olisi välttämättä suuri. Markkinaoikeudessa käsittelystä aiheutuvat kustannukset saattaisivat olla pienemmät kuin käräjäoikeudessa. Markkinaoikeudessa valituslautakunnan ns. väiteasiat käsiteltäisiin hallintolainkäyttölain mukaisessa järjestyksessä. Asia voitaisiin yleensä käsitellä kirjallisessa menettelyssä. Muutoksenhakutie riita-asioissa ja siten myös riita-asian kokonaiskesto olisi lyhyempi kuin käräjäoikeusvaihtoehdossa. Lisäresursseja markkinaoikeuteen tarvittaisiin melko paljon.

Vaikka immateriaalioikeusasiat ovatkin läheisessä yhteydessä kilpailuoikeuden kanssa, joka on markkinaoikeuden pääasiallisia toiminta-aloja, käräjäoikeus toteaa, että immateriaaliasioita on jo nykyisin keskitetty Helsingin käräjäoikeuteen huomattavasti enemmän kuin markkinaoikeuteen. Tältä pohjalta Oulun käräjäoikeus arvioi, että osaamista immateriaalioikeusasioissa on jo nyt enemmän käräjäoikeudessa kuin markkinaoikeudessa, ja lisäksi huomioon on otettava Helsingin käräjäoikeuden osaamispääoma sopimus- ja vahingonkorvausasioissa sekä riita-, rikos- ja turvaamistoimiasioiden käsittelyssä. Helsingin käräjäoikeudella on hyvät mahdollisuudet käräjätuomareiden ammattitaidon ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Markkinaoikeus on jo nyt pahasti ruuhkautunut.

Oulun käräjäoikeus toteaa, että vallitseva käsitys viime vuosina lienee ollut se, että käräjäoikeuksia tulisi vahvistaa ja ettei erityistuomioistuimia perusteta.

Tampereen käräjäoikeus lausuu olevansa työryhmän kannalla ja yhtyy mietinnöstä ilmeneviin kannanottoihin. Työryhmän ehdotuksella ei ole käytännön vaikutusta Tampereen käräjäoikeuden toimintaan. Vuosien 2003–2007 aikana Tampereen käräjäoikeudessa on käsitelty yksi riita asianimikkeellä ”tekijänoikeutta koskeva riita”.

Markkinaoikeus suhtautuu myönteisesti ehdotukseen immateriaalioikeuksia koskevien asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittämisestä markkinaoikeuteen.

Työryhmän ehdotusten voidaan katsoa toteuttavan pääministeri Vanhasen toisen hallituksen hallitusohjelmaa. Hallitusohjelmassa todetaan muun muassa, että markkinaoikeuden asemaa ja tehtäviä arvioidaan kokonaisvaltaisesti sekä että markkinaoikeuden asemaa vahvistetaan. Immateriaalioikeudellisiin asioihin erikoistuvan tuomioistuimen luomisen voidaan osaltaan katsoa tukevan myös hallitusohjelmassa mainitun kansallisen innovaatiostrategian laatimista, mikä viimeksi mainittu hanke on parhaillaan käynnissä.

Markkinaoikeuden nykyinen tuomarikunta on varsin voimakkaasti immateriaalioikeudellisesti suuntautunutta. Markkinaoikeudessa nykyisin toimivista yhdestätoista tuomarista enemmistöllä on kokemusta immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelystä markkinaoikeuden ohella vähintään yhdestä muusta tuomioistuimesta. Osaamiskeskuksen luominen palvelisi myös kansallista tavoitetta saada Euroopan unionin piirissä suunnitteilla olevan patenttioikeudenkäyntijärjestelmän mukainen aluejaosto Suomeen sekä mahdollistaisi osaltaan edellytysten luomista suomalaisten tuomareiden kelpoisuudelle kansainvälisiin tehtäviin.

Kuluttajaviraston näkemys on, että kuluttajansuojan kannalta ei ole ratkaisevaa merkitystä sillä, missä tuomioistuimessa immateriaalioikeudelliset riita-asiat käsitellään. Olennaista on, että käsittelyssä on saatavilla riittävän laaja ja syvä asiantuntemus, ja että oikeuksien käyttäjän, kuten kuluttajan, asemaan vaikuttavat seikat otetaan riittävästi huomioon. Tästä näkökulmasta tekijänoikeusasioiden keskittäminen yhteen erikoisasiantuntemusta omaavaan tuomioistuimeen on viraston mukaan kannatettava ehdotus.

Kuluttajaviraston käsityksen mukaan työryhmän ehdotus immateriaalioikeudellisten riita-asioiden käsittelyn keskittämistä markkinaoikeuteen on perusteluiltaan ymmärrettävä ja myös oikea. Kun markkinaoikeuden käsiteltäväksi kuuluu jo nyt useanlaisia erityisasiantuntemusta vaativia asiaryhmiä, joissa käytetään asiantuntijajäseniä, uuden aihealueen liittäminen juuri tämän tuomioistuimen tehtäviin vaikuttaa tästä näkökulmasta käytännölliseltä ratkaisulta.

Patentti- ja rekisterihallitus ei vastusta esitetynlaista osittaista immateriaalioikeuksien käsittelyn keskittämistä, mikäli tällä saadaan käsittelyn kokonaiskestoa lyhennettyä, oikeudenkäyntikustannuksia alennetuiksi ja ratkaisujen laatutasoa kohennettua.

Tullihallituksen tarkastusosaston tullivalvontayksikkö yhtyy työryhmän käsitykseen, että keskittämisellä on saavutettavissa etuja verrattuna nykyiseen tilanteeseen.

Valtakunnansyyttäjävirasto lausuu, että syyttäjälaitos voimakkaasti kannattaa erikoistumista tuomioistuinlaitoksessa, koska yhä monimutkaisempi toimintaympäristö ja oikeudellisesti yhä vaativammat asiat edellyttävät syvällistä asiatyyppikohtaista osaamista myös tuomioistuinlaitoksessa.

Elinkeinoelämän Keskusliitto EK ja Teknologiateollisuus ry kannattavat yhteisessä lausunnossaan teollis- ja tekijänoikeudellisten asioiden käsittelyn mahdollisimman kattavaa keskittämistä markkinaoikeuteen. Asioiden keskittäminen parantaisi erityisesti pk-yritysten asemaa.

IPR-asioiden käsittelyn keskittäminen markkinaoikeuteen nopeuttaisi asioiden kokonaiskäsittelyaikoja ja lisäisi asiantuntemusta. Asiantuntemuksen keskittäminen taas parantaisi ratkaisujen laatua ja vähentäisi muutoksenhakutarvetta ja kokonaiskustannuksia. Näillä seikoilla on oleellista merkitystä yritysten ja hallinnon asiakkaiden todelliseen oikeusturvaan. Keskittäminen markkinaoikeuteen vahvistaisi myös kilpailu- ja IPR-asioiden kiinteän sidossuhteen huomioon ottamisen tuomioistuin käsittelyssä. Se myös mahdollistaisi, että myös Suomi olisi houkutteleva paikka kansainvälisille oikeudenkäynneillä ja suomalaiset tuomarit voisivat pätevöityä toimimaan kansainvälisissä tehtävissä. Keskitetty IPR- ja kilpailutuomioistuin voisi myös olla omiaan lisäämään vuorovaikutusta elinkeinoelämän, asianajajien ja tuomioistuinlaitoksen välillä.

Vaikka Helsingin käräjäoikeus on järjestelmällisesti kehittänyt IPR-asioiden käsittelyä ja ottanut esimerkiksi tammikuussa 2008 käyttöön uuden menettelyn, jossa loukkaus- ja mitätöintikanteet käsitellään yhdessä, ei käräjäoikeuden sisäinen järjestelmä ole mahdollistanut IPR-asioiden käsittelyn kehittämistä parhaalla mahdollisella tavalla.

Nykyinen järjestelmä ei mahdollista IPR-asioiden kattavaa keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen. Näin ollen EK ja Teknologiateollisuus eivät pidä nykyisen järjestelmän kehittämistä riittävänä vaihtoehtona, sillä se ei mahdollista niin sanotun kriittisen juttumäärän keskittämis-

tä yhteen oikeuspaikkaan. Myös Matti Vanhasen II hallitusohjelman kirjaus edellyttää IPR-asioiden nykyistä kattavampaa keskittämistä.

Kun arvioidaan markkinaoikeuden asemaa ja tehtäviä, yhtenä vaihtoehtona tulisi harkita ainakin EU:n kynnysarvot alittavien julkisten hankintojen valitusasioiden siirtämistä markkinaoikeudesta esimerkiksi hallinto-oikeuksiin. Julkiset hankinnat muodostavat ylivoimaisesti suurimman asiaryhmän markkinaoikeudessa käsiteltävistä asioista.

Keskuskauppakamari kannattaa immateriaalioikeudellisten asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittämistä ensisijaisesti markkinaoikeuteen. Huolellinen jatkojatkovalmistelu on kuitenkin välttämätöntä ennen lopullisen keskittämispäätöksen tekemistä. Toissijaisesti Keskuskauppakamari kannattaa immateriaalioikeudellisten asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen.

Immateriaalioikeusasioiden käsittelyn keskittämisen myötä myös Suomella olisi mahdollisuus profiloitua kansainvälisesti kilpailukykyisenä immateriaalioikeusriitojen ratkaisupaikkana. Tälle tavoitteelle luo suotuisan pohjan se, että Suomi tunnetaan vahvana teknologiaosaajana. Tavoitteeseen pääseminen edistäisi ennen muuta pienten ja keskisuurten suomalaisten yritysten asemaa markkinoilla.

Tekijänoikeusjärjestö Gramex vastustaa työryhmän ehdotusta tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia koskevien riita-asioiden ja turvaamistoimiasioiden siirtämisestä markkinaoikeuteen.

Mikäli tekijänoikeusasioiden käsittelyyn kuitenkin päädyttäisiin ottamaan uusi, keskitettyä oikeuspaikkaa koskeva säännös, Gramex kannattaa, että tällaisena oikeuspaikkana toimii tällöin mietinnössäkin vaihtoehtona harkittu Helsingin käräjäoikeus. Tällöin lisäresurssien tarve ei olisi tällöin suuri.

Käytännön perusteluna asioiden keskittämiselle tietyiltä osin Helsingin käräjäoikeuteen voidaan pitää myös sitä, että tekijänoikeudellisiin riita-asioihin saattaa liittyä sopimus- ja vahingonkorvausoikeudellisia liittymiä. Näiden osalta erityisasiantuntemusta edustaa työryhmänkin toteamalla tavalla Helsingin käräjäoikeus.

Markkinaoikeudella ei ole myöskään mitään erityistä tekijänoikeustuntemusta toisin kuin Helsingin käräjäoikeudella, jossa on pitkä kokemus tekijänoikeudellisten asioiden ratkaisemisesta. Tätä ammattitaitoa voidaan pitää yllä ajanmukaisella ja laadukkaalla koulutuksella. Mikäli asiat siirrettäisiin markkinaoikeuteen, jouduttaisiin tämä ammattitaito rakentamaan alusta.

Tekijöiden, kustantajien ja esittävien taiteilijoiden yhteinen tekijänoikeusjärjestö Kopiosto ry toteaa, että tekijänoikeudellisten riita-asioiden keskittäminen Helsingin käräjäoikeuteen tai markkinaoikeuteen osaltaan varmistaisi vaadittavan erityis-osaamisen kehittymisen ja keskittymisen yhteen tuomioistuimeen.

Lääketeollisuus ry kannattaa teollis- ja tekijänoikeudellisten asioiden käsittelyn mahdollisimman kattavaa keskittämistä markkinaoikeuteen. Asioiden käsittelyn keskittäminen mahdollistaa niiden asiantuntevan ja ripeän käsittelyn, vähentää muutoksenhakutarvetta ja lisää näin yritysten oikeusturvaa. Keskittämisellä voisi olla myös positiivisia heijastusvaikutuksia Suomen asemaan mahdollisena oikeuspaikkana EU:n patenttioikeudenkäyntijärjestelmän kehittyessä.

Mainostajien Liitto yhtyy siihen työryhmän esittämään kantaan, että immateriaalioikeusasioiden keskittäminen markkinatuomioistuimeen on tarpeellista ja välttämätöntä. Tämä mahdollistaisi asiantuntevan ja nopean käsittelyn sekä lisäisi yritysten oikeusturvaa. Markkinatuomioistuin on luonteva valinta oikeuspaikaksi, koska immateriaalikysymykset liittyvät läheisesti sen käsittelemiin kilpailuoikeusasioihin. Mainostajien liitto kannattaa myös muita oikeusprosessin yksinkertaistamiseen tähtääviä työryhmän ehdotuksia.

Markkinointiviestinnän Toimistojen Liitto MTL ry kannattaa IPR-asioiden keskittämistä markkinaoikeuteen työryhmämietinnössä esitetyllä tavalla markkinaoikeuteen oikeusvarmuuden ja riittävän asiantuntemuksen takaamiseksi. Mikäli asiassa päädyttäisiin siihen ratkaisuun, että IPR-asioita ei keskitettäisi markkinaoikeuteen, MTL ehdottaa toissijaisena vaihtoehtoa, jossa IPR-asiat keskitettäisiin Helsingin käräjäoikeuteen.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n edustamalla alalla esiintyneet tuomioistuinasiat ovat olleet pääsääntöisesti sopimusoikeudellisia. Niiden luontevana oikeuspaikkana voitaisiin pitää Helsingin käräjäoikeutta. Kun kuitenkin otetaan huomioon IPR-asiat kokonaisuutena, MaRa pitää perusteltuna niiden käsittelyn siirtämistä kaikilta osin markkinaoikeuteen. Alan yritysten kannalta on tärkeää, että markkinaoikeudessa turvataan tekijänoikeusasioiden erityisasiantuntemus ja oikeuskäsittelyn joutuisuus. Yhden valitusasteen poistuminen vähentäisi myös oikeudenkäyntikustannuksia.

Suomen Anti-piratismiyhdistys ry:n (FACG) kannattaa immateriaalioikeusasioiden käsittelyn keskittämistä markkinaoikeuteen.

FACG:n käsityksen mukaan tuomioistuimen asiantuntijuuden turvaaminen toteutuisi parhaiten, mikäli immateriaalioikeusasiat keskitettäisiin samaan oikeuspaikkaan. Keskittäminen markkinaoikeuteen parantaisi erityisesti tuomareiden mahdollisuuksia erikoistua immateriaalioikeusasioihin verrattuna nykytilanteeseen, jossa käräjäoikeustuomareiden kiertojärjestelmä ei tue jatkuvuutta ja asiantuntijuuden kehittämistä samalla tavoin. On keskeistä, että immateriaalioikeudellisia riita-asioita ensimmäisenä oikeusasteena käsittelevällä tuomioistuimella olisi riittävä asiantuntemus tuottaa laadukkaita ratkaisuja, jolloin muutoksenhakutarve jo ensimmäisen oikeusasteen ratkaisuihin vähentyisi.

Suomen Asianajajaliitto – Finlands Advokatförbund on samaa mieltä työryhmän kanssa keskittämisen välttämättömyydestä ja puoltaa immateriaalioikeuksien käsittelyn keskittämistä markkinaoikeuteen.

Asianajajaliitto yhtyy työryhmän näkemykseen siinä, että keskittäminen edesauttaa kaikkien immateriaalioikeuksien kohdalla menettelyn ennustettavuutta, joutuisuutta ja taloudellisuutta. Ehdotuksen toteuttamisessa on otettava huomioon eri immateriaalioikeuksien edellyttämän asiantuntemuksen turvaaminen, mihin työryhmä onkin kiinnittänyt huomiota. Tekijänoikeusasiat ovat hyvin erilaisia kuin patentti- tai tavaramerkkiasiat. Niiden keskittäminen yhteen tuomioistuimeen edellyttää riittävien henkilö- ja taloudellisten resurssien turvaamista. Erityisesti keskittäminen turvaa mahdollisuuden toimivaan ja hyvään patenttioikeudenkäyntien alajaostoon markkinaoikeudessa, kun ja mikäli sellainen saadaan aikaiseksi.

Yleisesti ottaen tuomioistuinmenettelyn erityisen hyväksyttävä tavoite on, että ensimmäisessä oikeusasteessa päädyttäisiin korkeatasoisiin, hyvin perusteltuihin ja oikeisiin ratkaisuihin, mikä vähentää valitusten määrää.

Keskittämisen keskeinen haaste on organisatorinen kahtiajako. Keskittämisen kannalta on tärkeätä, että tuomioistuin- ja hallinnollinen linja tulevat käsitellyksi samassa tuomioistuimessa. Keskittäminen markkinaoikeuteen ratkaisee asian tavalla, joka on koeteltu ja toimiva kilpailuoikeudellisissa ja muissa markkinaoikeudessa käsiteltävissä asioissa.

Asianajajaliitto pitää myös merkittävänä työryhmän lopputoteamusta siitä, että IPR-asioiden keskitetty oikeuspaikka voi täyttää suunnitellussa EU:n patenttioikeudenkäyntijärjestelmässä ensimmäisen asteen tuomioistuimelle asetetut vaatimukset. Asianajajaliiton käsitys on, että vaikka nämä vaatimukset saattaisivat täyttyä myös Helsingin käräjäoikeuden kohdalla, toteutuvat ne merkittävästi paremmin keskitetyssä immateriaalioikeudellisia asioita käsittelevässä tuomioistuimessa, markkinaoikeudessa.

Suomen Audiovisuaalisen Alan Tuottajat – Satu ry puoltaa IPR-asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittämistä yhteen tuomioistuimeen.

Suomen Keksijäin Keskusliitto kannattaa IPR-tuomioistuinasioiden keskittämistä markkinaoikeuteen työryhmämietinnön mukaisesti. IPR -oikeuksilla on kasvava merkitys erityisesti pk-yritysten (keksijäyrittäjien) toiminnassa.

Suomen Lakimiesliitto ry pitää IPR-asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittämistä yleisesti ottaen kannatettavana. IPR-asiat vaativat niiden parissa työskenteleviltä erityistä osaamista ja keskittäminen tarjoaa mahdollisuuden osaamisen kehittämiseen. Lakimiesliiton mukaan on perusteltavissa, että keskittäminen edesauttaa immateriaaliasioita koskevan prosessin ennustettavuutta, joutuisuutta ja taloudellisuutta. Myös Suomen lakimiesliitto painottaa riittävien resurssien merkitystä erityisesti henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja alan erityisten asiantuntijoiden rekrytoinnin näkökulmasta, mikäli immateriaalioikeudelliset asiat päädytään keskittämään markkinaoikeuteen.

Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry näkee työryhmän esityksen ja tavoitteet yleisesti hyvinä ja on
samaa mieltä siinä, että immateriaalioikeusasioiden keskittäminen on tärkeää.

Patenttiasiamiesyhdistys haluaa kuitenkin korostaa, että kansallisen IPR-tuomioistuimen olisi tärkeää taata yhdenmukainen käytäntö Euroopan patenttiviraston, Euroopan tavaramerkkiviraston ja Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa sekä mahdollisen tulevan yhteiseurooppalaisen patenttituomioistuimen kanssa. Suomen Patenttiasiamiesyhdistys näkee tämän erittäin tärkeäksi, jotta käytännöt eri instanssien ja maiden välillä eivät poikkeaisi toisistaan, mikä on eräs nykyjärjestelmän suurimmista ongelmista.

Suomen Teollisoikeudellinen Yhdistys ry (STY) pitää hyvin tärkeänä, että IPR-asioiden käsittely saadaan kansallisella tasolla keskitettyä mahdollisimman kattavasti samaan tuomioistuimeen. STY katsoo, että jatkotyön lähtökohdaksi voidaan ensisijaisesti ottaa työryhmän ehdottama ratkaisu IPR-asioiden käsittelyn keskittämisestä markkinaoikeuteen.

Suomen tuomariliitto ry ei ota lausunnossaan ehdotonta kantaa kummankaan työryhmämietinnössä esitetyn vaihtoehdon puolesta. Suomen tuomariliitto toteaa, että päätöksenteossa on olennaista:

1. Perustuslain 99 §:n tulkinta muutoksenhakuoikeuden laajuudesta valitettaessa markkinaoikeuden ratkaisusta korkeimpaan oikeuteen

2. Tarkoituksenmukaisuusharkinta keskitettäessä hallinto-oikeudellisessa, siviilioikeudellisessa ja rikosoikeudellisessa järjestyksessä käsiteltäviä asioita, jotka vaativat immateriaalioikeudellista erityisasiantuntemusta
3. Linjaukset tehtäessä valintaa erityistuomioistuinten ja yleisten tuomioistuinten välillä.

Suomen tuomariliitto ei pidä hyväksyttävänä sitä, että asioita siirretään tuomioistuinten välillä puuttumatta resurssipulaan. Organisaatiomuutoksesta aiheutuu aina kustannuksia ja uudet asiat vaativat henkilöstön perehdyttämistä. Riippumatta siitä, missä nämä asiat määrätään käsiteltäviksi, niiden käsittely mietinnössä esitetyin tavoin vaatii joutuisasti lisää henkilöstöä.

Suomen Yrittäjät ry puoltaa sitä, että IPR-asioiden tuomioistuinkäsittely Suomessa keskitetään. Olennaista on, etteivät asianosaisten suoritettaviksi tulevat kustannukset nouse missään asiaryhmissä muutoksen johdosta ja että IPR- asiaryhmien keskittäminen on mahdollisimman kattava. Työryhmän esittämällä tavalla myös kehitys EU:ssa edellyttää Suomelta toimenpiteitä tehokkaan, asiantuntevan ja kilpailukykyisen aineettomien oikeuksien oikeudenkäyntijärjestelmän luomiseksi.

Suomen Yrittäjät ry:n käsityksen mukaan olennaista ei ole se, mihin aineettomien oikeuksien käsittely keskitetään vaan se, että edellä mainitut tavoitteet saavutetaan. Näin ollen keskittämisvaihtoehtoina tulevat kyseeseen lähtökohtaisesti yhtä hyvin Helsingin käräjäoikeus kuin markkinaoikeus.

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) lausuu, että keskittämisellä saavutettaisiin asiantuntevuutta ja oikeuskäytännön yhtenäisyyttä. Keskitetyn oikeuspaikan tulisi ensisijaisesti olla Helsingin käräjäoikeus.

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry toteaa, että Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry hoitaa Teoston ja muiden tekijänoikeusjärjestöjen puolesta tekijänoikeudelliseen piratismiin ja muihin selkeisiin oikeudenloukkauksiin liittyvät rikosasiat, ja on antanut työryhmän mietinnöstä oman lausuntonsa, johon Teosto yhtyy huomioon ottaen seuraavat seikat.

Teosto on yhtä mieltä työryhmän kanssa siitä, että Suomessa tekijänoikeudellista asiantuntemusta on keskittynyt pääasiassa Helsingin käräjäoikeuteen. Juuri tästä syystä sen rooli ja asema tulisi jatkossakin säilyttää. Työryhmän ajatus siitä, että tekijänoikeudellisten riita-asioiden keskittäminen samaan foorumiin teollisoikeudellisten riitojen kanssa tuottaisi tarvittavaa asiantuntemusta ja osaamista myös tekijänoikeusasioiden ratkaisemiseen, jää tosiasiassa perustelematta. Mietinnössä on myös esitetty, että tekijänoikeudellisille riidoille on ominaista kumulaatio riidan kohteeseen kohdistuvien teollisoikeudellisten suojamuotojen kanssa. Tällainen kumulaatio on toki mahdollinen mutta ei suinkaan "ominainen" kaikille tekijänoikeusperusteisille jutuille. Esimerkiksi ne tekijänoikeudelliset riita-asiat, joissa Teosto on asianosaisena, perustuvat puhtaasti tekijänoikeuteen. Sen sijaan huomattavasti tärkeämpi ja lähes aina käsillä oleva seikka on, että tekijänoikeudellisissa riita-asioissa on samalla ratkaistavana varallisuus- ja sopimusoikeudellisia kysymyksiä. Työryhmänkin arvion mukaan tämä puoltaisi oikeuspaikaksi yleisiä tuomioistuimia.

Teosto esittää, että Helsingin käräjäoikeus pidettäisiin edelleen tekijänoikeudellisten riita-asioiden keskittämisen ensisijaisena vaihtoehtona. Tulevaisuuden tekijänoikeusriidat tulevat olemaan yhä monimutkaisempia kytkeytyessään uusiin teknologisiin ja sopimusoikeudellisiin

ilmiöihin. Ilman laadukasta ja monipuolista asiantuntemusta niiden lakiin perustuva ja asialähtöinen ratkaiseminen ei ole mahdollista.

Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta kannattaa teollis- ja tekijänoikeudellisten asioiden käsittelyn mahdollisimman kattavaa keskittämistä markkinaoikeuteen. Neuvottelukunta toteaa, että nykyisen hajautetun järjestelmän ongelmat on tuotu hyvin esille oikeusministeriön työryhmämietinnössä. IPR- asioiden käsittelyn keskittäminen mahdollistaisi asiantuntevan ja nopean käsittelyn ja lisäisi yritysten oikeusturvaa.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry kannattaa työryhmän ehdotusta yllä mainittujen immateriaalioikeusasioiden keskittämisestä markkinaoikeuteen.

Ficom ei näe, että keskittämisen toisena oikeuspaikkana harkinnassa ollut Helsingin käräjäoikeus voisi tulla kysymykseen. Helsingin käräjäoikeuteen ei voida siirtää hallintomenettelyn alaisia PRH:n valituslautakunnassa käsiteltäviä asioita ja sen johdosta keskittämisellä ei saavuteta riittävää juttuvolyymia. Keskittämisen supistaminen vain yleisten tuomioistuinten IPR-asioihin ei myöskään vastaisi Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmaan otettua kirjausta IPR-asioiden tuomioistuinkäsittelyn tehostamisesta keskittämällä ko. asiat mahdollisimman kattavasti niihin erikoistuneelle tuomioistuimelle.

Viestinnän Keskusliitto ry pitää työryhmän esitystä keskittää IPR-asioiden käsittelyä markkinaoikeuteen kannatettavana. IPR- ja kilpailuasioita sekä markkinointia ja muutoinkin sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa koskevia asioita käsiteltäisiin yhdessä paikassa. Kokonaiskäsittelyajat lyhenisivät ja menettelyt yksinkertaistuisivat. Kattavuuden johdosta myös asiantuntemus lisääntyisi.

Professorit Niklas Bruun* ja *Kaarlo Tuori katsovat yhteisessä lausunnossaan immateriaalioikeutta koskevien asioiden kytkeytymisen yleisiin siviili- ja rikosoikeudellisiin periaatteisiin painavammaksi argumentiksi laillista tuomioistuinta harkittaessa kuin niiden kytkeytymisen kilpailuoikeuteen. Tämän takia asiat tulisi keskittää ensisijaisesti Helsingin käräjäoikeuteen joko mietinnössä 2005:2 esitetyllä tavalla, tai jäljempänä (keskitettäviä asiaryhmiä koskevassa jaksossa) esitettävien suuntaviivojen mukaisesti.

Professorit Bruun ja Tuori ilmoittavat kannakseen, että suomalaisen tuomarikunnan osaamisen varmistaminen ja sen osoittaminen edellyttävät nopeampia toimenpiteitä kuin mitä mietinnössä esitetty mahdollistaisi.

3 Keskittämiseen sisältyvät asiaryhmät

Työryhmä ehdotti, että markkinaoikeuteen siirrettäisiin 1) patentti- ja rekisterihallituksen valituslautakunnassa käsiteltävistä asioista valitukset väitteisiin ja mitättömäksi julistamisvaatimuksiin annetuista teollisoikeuksia koskevista rekisteröintiratkaisuista, 2) Helsingin käräjäoikeudessa käsiteltävistä asioista teollisoikeuksia koskevat riita- ja turvaamistoimiasiat sekä teollisoikeuksien rekisteröinnin kumoamista koskevat asiat ja 3) yleisissä tuomioistuimissa käsiteltävistä asioista tekijänoikeuksia koskevat riita- ja turvaamistoimiasiat.

Opetusministeriö toteaa, että työryhmän kokoonpano on ollut varsin kapea ottaen huomioon työryhmän tehtävän selvittää sekä teollisoikeusasioiden että tekijänoikeusasioiden tuomioistuinkäsittelyä. Työryhmässä ei ole ollut tekijänoikeusasioista vastaavan ministeriön eikä muutakaan tekijänoikeusalan edustajaa. Tätä puutetta ei poista se, että opetusministeriön edustajaa on kuultu asiantuntijana yhdessä työryhmän kokouksessa.

Pääpaino mietinnössä ja sen perusteluissa on teollisoikeuksien hallinnollisissa muutoksenhakuasioissa, toisin sanoen oikeuksien rekisteröintiin ja sitä koskevaan muutoksenhakuun liittyvissä kysymyksissä. Nämä yhdessä teollisoikeuksien riita-asioiden kanssa muodostavat kokonaisuuden, joka eroaa suuresti tekijänoikeudellisista riita-asioista. Kuitenkin teollisoikeusasioiden käsittelyä koskevat näkökohdat yleistetään mietinnössä koskemaan myös tekijänoikeuksien tuomioistuinkäsittelyä. Työryhmän ehdotus korostaa elinkeinoelämän ja yritysten tarpeita. Ehdotuksessa ei sen sijaan ole kiinnitetty huomiota siihen tosiseikkaan, että yksittäisen kansalaisen ja tekijän näkökulmasta tekijänoikeus ja teollisoikeudet eivät juuri milloinkaan kohtaa.

Kaiken kaikkiaan tekijänoikeuksien osalta keskittämisperusteet ovat varsin puutteelliset. Perustelujen mukaan keskittämistä puoltavat tekijänoikeudellisten riitojen vaativuus ja vähälukuisuus. Tällaisilla perusteilla myös monia muita asioita pitäisi keskittää erityistuomioistuimiin. Opetusministeriö ei kannata sellaista kehitystä, jossa yleiset tuomioistuimet vaihtuvat erityistuomioistuimiksi.

Niissä erityistapauksissa, joissa samaan aikaan on todellakin kyse sekä teollisoikeuksista että tekijänoikeudesta, oikeuspaikan valinnaisuuteen perustuva ratkaisu, joka asian aiemmissa valmisteluissa on ollut esillä, takaisi kantajalle mahdollisuuden saada asiansa käsitellyksi yhdessä ja samassa tuomioistuimessa sekä hyödyntää erityistuomioistuimen asiantuntemusta.

Tekijänoikeuden luonteen vuoksi – tekijänoikeus koskettaa tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita, sekä laajasti kaikkia kansalaisia, ei ainoastaan yrityksiä – tekijänoikeusasioiden oikeuspaikkaratkaisun tulisi sisältää mahdollisuus kunkin asian kannalta tarkoituksenmukaisimpaan käsittelyfoorumiin. Sen vuoksi opetusministeriö edelleen kannattaa oikeuspaikan valintamahdollisuutta. Yksinomaan tekijänoikeuteen liittyvä riita-asia tulisi olla mahdollista käsitellä haluttaessa myös paikallisella tasolla.

Opetusministeriö toteaa vielä, että koska rikosasioiden käsittelyä ei ole ehdotettu keskitettäväksi, käräjäoikeudet tarvitsevat joka tapauksessa asiantuntemusta tekijänoikeuden rikosasioiden käsittelyssä.

Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa työryhmämietinnössä esitettyä siirrettävien asioiden laajuutta.

Patentti- ja rekisterihallitus kannattaa valituslautakunnasta siirrettävien asioiden kohdistumista ainoastaan väite- ja vastaaviin asioihin, koska valituslautakunta olisi edelleen säilytettävä muiden kuin teollisoikeudellisten asioiden vuoksi.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että prosessuaalisesti nykyään Patentti- ja rekisterihallituksen valituslautakunnassa käsiteltävien asioiden osittainen siirtäminen markkinaoikeuteen olisi ongelmatonta. IPR-asioita koskevat valitukset käsiteltäisiin siellä hallintolainkäytön järjestyksessä kuten nykyään kilpailu- ja hankinta-asiat, ja muutosta haettaisiin korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Työryhmän ehdottamaa selkeämpi ratkaisu olisi siirtää patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain 3 §:n 1 - 5 kohdassa tarkoitetut IPR-asiat markkinaoikeudelle ja pykälän 6 - 8 kohdassa tarkoitetut oikeushenkilörekistereihin liittyvät asiat hallinto-oikeuksien toimivaltaan, mahdollisesti erottaen 6 kohdan kaupparekisteriasioista puhtaasti immateriaalioikeudellista luonnetta omaavina toiminimen rekisteröimistä koskevat asiat markkinaoikeudelle. Tällöin olisi mahdollista lakkauttaa valituslautakunta ja siirtää sen resurssit markkinaoikeudelle. Hallinto-oikeuksien työmäärän kannalta mainitut oikeushenkilöitä koskevat asiat lienevät niin vähälukuisia, että niistä ei aiheutuisi lisäresurssitarpeita.

Hallinto-oikeuksien kannalta kasvinjalostajanoikeusasioiden siirtämisellä markkinaoikeuteen ei olisi asioiden pienen lukumäärän vuoksi käytännön merkitystä. Verkkotunnuslain mukaisiin verkkotunnusasioihin on Helsingin hallinto-oikeudessa sen sijaan ehditty viime vuosien aikana paneutua. Lukumääräisesti verkkotunnuksetkin muodostavat pienen asiaryhmän, jolla ei ole kytkentöjä muihin hallinto-oikeudessa käsiteltäviin asiaryhmiin vaan pikemmin tavaramerkkiasioihin. Verkkotunnusasioiden siirtyminen hallinto-oikeudesta markkinaoikeuteen ei siten olisi ongelmallista.

Helsingin hovioikeus yhtyy työryhmän käsitykseen, että immateriaalioikeudellisiin kanteisiin liittyy usein sopimus- tai varallisuusoikeudellisia riitakysymyksiä. Tällöin immateriaalioikeudelliset seikat eivät ole kanteessa edes välttämättä määräävässä asemassa. Mikäli immateriaalioikeudelliset asiat keskitettäisiin markkinaoikeuteen, kannetta ajavan olisi tällaisissa tilanteissa vaikea tietää, missä tuomioistuimessa hän ajaa kannettaan. Näin voisi syntyä vaikeita rajanveto-ongelmia.

Oikeudenkäymiskaaren 18 luvun 2 §:n mukaan usean kantajan yhtä tai useampaa vastaajaa vastaan samanaikaisesti nostamat kanteet on käsiteltävä samassa oikeudenkäynnissä, jos ne johtuvat olennaisesti samasta perusteesta. Useinkin ns. tuoteväärennös- ja/tai piratismijutuissa, kantajina ovat sekä tavaramerkkioikeudenhaltija että tekijänoikeuden ja sen lähioikeuden (äänite- ja kuvatallennetuottajat) haltijat. Asiayhteyden vuoksi kanteet on käsiteltävä samassa tuomioistuimessa samassa prosessuaalisessa järjestyksessä. Kun kanteiden käsitteleminen esim. sopimusoikeudellisten riita-asioiden osalta erikseen yleisessä tuomioistuimessa ja immateriaalioikeutta koskevien asioiden osalta erikseen markkinaoikeudessa ei ole tarkoituksenmukaista, olisi asian jatkovalmistelussa toimivaltaa koskeva kysymys selvitettävä huolellisesti.

Immateriaalioikeudellisia kanteita ajetaan nykyisin yhä useammin rikosasioina tai niiden yhteydessä. Työryhmän esittämässä mallissa rikosasiat käsiteltäisiin kuitenkin erillään riita-asioista. Se, että rikosasioita käsiteltäisiin eri tuomioistuimessa kuin siviilikanteita ei hovioikeuden käsityksen mukaan palvele keskittämisen ajatusta. Ottaen huomioon rikosasioiden

kasvavan merkityksen ja immateriaalioikeudellisten kanteiden yhteyden sopimus- ja varallisuusoikeudellisiin seikkoihin, hovioikeus katsoo immateriaalioikeudellisilla asioilla olevan painavamman liittymän yleisiin tuomioistuimiin kuin markkinaoikeuteen.

Helsingin hovioikeus toteaa, ettei työryhmä ole mietinnössään käsitellyt lainkaan sitä, missä tuomioistuimessa tultaisiin käsittelemään työsuhde- ja korkeakoulukeksintöjä koskevat riita-asiat, joita voidaan pitää merkittävänä immateriaaliasioiden jutturyhmänä.

Koska työsuhdekeksinnöillä on läheinen liityntä työ- ja sopimusoikeuteen, tulisi hovioikeuden näkemyksen mukaan myös työsuhdekeksintöjä koskevat riita-asiat käsitellä edelleen Helsingin käräjäoikeudessa.

Helsingin käräjäoikeus lausuu vastoin työryhmän esityksessä todettua, että immateriaalioikeudelliset rikosasiat eivät useinkaan ole selviä rikosasioita. Niihin liittyy usein myös talousrikoksiin liittyviä rikosnimikkeitä kuten vero-, konkurssi- ja kirjanpitorikoksia. Immateriaalioikeudellisten rikosasioiden määrät tulevat lisääntymään, mikä ilmenee jo työryhmän mietinnössä todettujen tekijänoikeusrikoksia ja -rikkomuksia koskevien ratkaisujen määrän lisääntymisestä vuonna 2005 annetuista 33 ratkaisusta vuonna 2006 annettuihin 119 ratkaisuun.

Asianosaisten kannalta on myös huomattava, että he saavat oikeusturvaa halvemmalla silloin, kun kysymys on syyttäjän ajamasta rikosasiasta verrattuna siihen, että he joutuvat ajamaan asiaa itse riita-asiana. Asianosaisten oikeusturvan toteutuminen edellyttää, että immateriaalioikeudellisten rikosasioiden käsittelijöillä tulee olla yhtä hyvät ammatilliset valmiudet käsitellä nopeasti ja antaa laadukkaita ratkaisuja kuin niitä koskevien riita-asioiden käsittelijöillä on. Työryhmämietinnössä on katsottu, että rikosasioiden keskittäminen markkinaoikeuteen ei olisi perusteltua, koska niiden käsittely edellyttää rikosoikeudellista asiantuntemusta ja muutoksenhakuoikeutta kahteen oikeusasteeseen. Helsingin käräjäoikeus katsoo, että mitkään työryhmän mietinnössä esittämät seikat eivät puolla immateriaalioikeudellisten riita- ja rikosasioiden käsittelemistä eri oikeuspaikassa.

Työryhmämietinnössä on aivan oikein todettu, että oikeudenhaltijoille turvaamistoimet ovat muodostuneet tärkeiksi oikeus- ja kilpailukeinoiksi. Työryhmämietinnössä ei ole kuitenkaan käsitelty rikosasioihin liittyviä turvaamistoimia lainkaan.

Käräjäoikeus katsoo työryhmän tavoin, että muutoksenhaku verkkotunnusasioissa kuuluisi luontevasti keskittämisen piiriin. Tavaramerkin ja toiminimen loukkausta, verkkotunnuksen käytön kieltämistä, verkkotunnuksen siirtämistä ja verkkotunnuksen peruuttamista koskevat asiat tulisi käräjäoikeuden käsityksen mukaan kaikki yhtenäisen ratkaisukäytännön turvaamiseksi käsitellä keskitetysti Helsingin käräjäoikeudessa.

Helsingin käräjäoikeus kannattaa, että sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa koskevat rikosasiat käsiteltäisiin samassa oikeuspaikassa kuin riita-asiat. Luontevin oikeuspaikka kaikkia sopimatonta menettelyä elinkeinotoimissa koskevien asioiden käsittelyyn on Helsingin käräjäoikeus.

Käräjäoikeus katsoo, että luontevin oikeuspaikka turvaamistoimi- ja kielto-, tiedonsaanti- ja keskeyttämismääräysasioiden käsittelyyn on Helsingin käräjäoikeus, jossa näiden asioiden käsittelemisestä on pitkä kokemus.

Markkinaoikeus toteaa, että immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelyn keskittämistä koskevien eri ratkaisuvaihtoehtojen tarkastelun tulee jo käytännön realiteettien vuoksi rajoittua operointiin olemassa olevan tuomioistuinjärjestelmän puitteissa. Markkinaoikeuden mukaan nykyjärjestelmän puitteissa ei ole mahdollista toteuttaa ratkaisua, joka mahdollistaisi sekä immateriaalioikeudellisten riita- ja rikosasioiden että hallinnollisessa menettelyssä ja käsittelyjärjestyksessä käsiteltävien eri immateriaalioikeuksien rekisteröintiä koskevien asioiden muutoksenhakumenettelyn keskittämisen yhteen oikeuspaikkaan. Viimeksi mainittuja asioita ei nimittäin ole mahdollista ohjata käsiteltäväksi Helsingin käräjäoikeudessa, kun taas immateriaalioikeudelliset rikosasiat eivät nykyisen tuomioistuinjärjestelmän puitteissa käytännössä ole keskitettävissä erityistuomioistuimena toimivaan markkinaoikeuteen.

Markkinaoikeus katsoo, että työryhmän arviota PRH:n valituslautakunnassa nykyisin käsiteltävien muutoksenhakuasioiden keskeisestä merkityksestä keskittämisratkaisun kannalta on pidettävä perusteltuna. PRH:n valituslautakunnassa nykyisin käsiteltävien muutoksenhakuasioiden keskeistä merkitystä keskittämisratkaisun kannalta voidaan perustella jo kyseisten asioiden (suhteellisesti tarkasteltuna) suurella lukumäärällä. Mainittuja asioita on määrällisesti jopa enemmän kuin Helsingin käräjäoikeudessa käsiteltäviä immateriaalioikeudellisia riita-asioita. Markkinaoikeuden näkemyksen mukaan kyseisen määrällisen lisäyksen merkitys olisi erityisen huomattava patenttiasioiden kohdalla patenttioikeuden asiantuntemuksen lisäämiseksi, huomioon ottaen patenttia koskevien riita-asioiden vähäinen määrä.

Sen sijaan immateriaalioikeudellisten rikosasioiden määrä ei ole kovinkaan suuri. Itse asiassa tekijänoikeuden loukkaamista koskevia asioita lukuun ottamatta, immateriaalioikeudellisia rikosasioita ei ole esiintynyt juuri lainkaan. Lisäksi tekijänoikeuden loukkausta koskevista immateriaalioikeudellisista rikosasioista valtaosa on koskenut niin sanottuja piraattijuttuja, jotka yleensä ovat varsin ongelmattomia. Kun otetaan huomioon, ettei rikosvastuun toteuttamista muutoinkaan voida pitää mitenkään pääasiallisena immateriaalioikeuden alan oikeusturvakeinona, markkinaoikeus katsoo, ettei immateriaalioikeudellisten rikosasioiden keskittämisen ulkopuolelle jättämisestä käytännössä aiheutuvia haittoja voida pitää merkittävinä.

Lisäksi on huomattava, että mahdollisia viimeksi mainittuja haittoja on sinänsä mahdollista vähentää turvaamalla asiantuntemuksen oleminen käytettävissä immateriaalioikeudellisten rikosasioiden varalle muulla tavoin. Jo nykyisellään tuomioistuinten on sinänsä mahdollista pyytää lausunto tekijänoikeuslain soveltamisesta tekijänoikeusneuvostolta tai oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin annetun lain soveltamisesta työsuhdekeksintölautakunnalta, samoin kuin kilpailunrajoituksista annetun lain 27 §:n 2 momentissa on säädetty yleisille tuomioistuimille mahdolliseksi pyytää joko omasta tai asianosaisen aloitteesta lausunto markkinaoikeudelta. Mitään estettä ei liene olemassa vastaavan mahdollisuuden säätämiselle myös immateriaalioikeudellisten rikosasioiden varalle immateriaalioikeuden asiantuntemuksen osalta.

Vaikka työryhmän mietinnössä asiasta ei ole nimenomaisesti lausuttu, ehdotuksen lienee ymmärrettävä merkitsevän, että markkinaoikeus säädettäisiin Helsingin käräjäoikeuden sijaan lailliseksi tuomioistuimeksi myös niissä asioissa, jotka koskevat oikeutta keksintöön, johon on haettu Euroopan patenttisopimuksessa tarkoitettua eurooppapatenttia, kuin myös yhteisömallista annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 6/2002 tarkoitetuksi yhteisömalliasioita käsitteleväksi tuomioistuimeksi ja yhteisön tavaramerkistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 40/94 mukaiseksi yhteisön tavaramerkkituomioistuimeksi.

Edellä mainitun teollisoikeudellisten riita-asioiden keskittämistä koskevan lähtökohdan mukaisena lienee pidettävä, että markkinaoikeuteen keskitettäisiin myös oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin annetun lain mukaiset työnantajalle tai työntekijälle kuuluvia oikeuksia koskevat riita-asiat, oikeudesta korkeakouluissa tehtäviin keksintöihin annetun lain soveltamisalaan kuuluvat riita-asiat, maanpuolustukselle merkityksellisistä keksinnöistä annetun lain nojalla valtiolle pakkolunastettavasta keksinnöstä suoritettavaa kohtuullisen korvauksen määrittämistä tarkoittavat asiat sekä yhteismerkkilain mukaisia yhteismerkkejä koskevat riita-asiat.

Markkinaoikeus katsoo, että työryhmän ehdotusta tekijänoikeuksia ja sen lähioikeuksia koskevien riita-asioiden keskittämisestä markkinaoikeuteen on siten markkinaoikeuden näkemyksen mukaan pidettävä perusteltuna.

Markkinaoikeus katsoo perustelluksi immateriaalioikeudellisten rikosasioiden jättämisen keskittämisen ulkopuolelle.

Markkinaoikeus katsoo, että työryhmän arviota mainittujen toiminimi- ja verkkotunnusasioiden kuulumisesta luontevasti keskittämisen piiriin on pidettävä perusteltuna. Työryhmä ei ole kuitenkaan ehdottanut markkinaoikeuteen siirrettäväksi valituksia toiminimen rekisteröintiä koskevista päätöksistä. Tämän on ilmeisesti ymmärrettävä johtuneen työryhmän omaksumasta lähtökohdasta lukea keskittämisen piiriin PRH:n valituslautakunnassa nykyisin käsiteltävistä muutoksenhakuasioista ainoastaan valitukset väitteisiin annetuista PRH:n ratkaisuista.

Markkinaoikeus kuitenkin katsoo, että PRH:n valituslautakunnassa nykyisin käsiteltävien muutoksenhakuasioiden osalta keskittämisen tulisi koskea kaikkia valituslautakunnassa nykyisin käsiteltäviä immateriaalioikeudellisia muutoksenhakuasioita, eli muitakin asioita kuin valituksia patentti-, tavaramerkki- ja mallioikeusasioissa tehtyihin väitteisiin annetuista PRH:n ratkaisuista sekä valituksia hyödyllisyysmallin ja piirimallin rekisteröinnin mitättömäksi julistamisvaatimuksiin annetuista PRH:n ratkaisuista. Näin ollen keskittämiseen piiriin tulisi työryhmän mietinnössä ehdotetun lisäksi lukea myös valitukset toiminimen rekisteröintiä koskevista PRH:n (lopullisista) ratkaisuista.

Viimeksi mainittujen asioiden osalta, kuten myös verkkotunnusten rekisteröintiä koskevista Viestintäviraston päätöksistä valittamisen osalta, voisi kuitenkin edellä jo esitetyn mukaisesti harkita, että markkinaoikeudelle tehtävän muutoksenhaun pakolliseksi esivaiheeksi säädettäisiin oikaisuvaatimuksen tekeminen PRH:lle ja vastaavasti Viestintävirastolle.

Markkinaoikeus toteaa työryhmän tavoin, että PRH:n valituslautakunnassa nykyisin käsiteltävien muutoksenhakuasioiden merkitystä on sinänsä pidettävä keskeisenä keskittämisratkaisun kannalta. Tähän nähden kyseisten asioiden keskittämistä markkinaoikeuteen on pidettävä perusteltuna. Työryhmän esittämän ratkaisuvaihtoehdon lisäksi markkinaoikeus sen sijaan ehdottaa harkittavaksi, että niissä asioissa, joissa on kysymys rekisteröitävien oikeuksien hakijoiden valituksista näille kielteisestä PRH:n rekisteröintipäätöksestä, markkinaoikeudelle tehtävän muutoksenhaun pakolliseksi esivaiheeksi säädettäisiin oikaisuvaatimuksen tekeminen PRH:lle. Kyseisen järjestelyn voitaisiin nähdä olevan hyvin sovitettavissa yhteen parhaillaankin vireillä olevan oikaisuvaatimusjärjestelmän kehittämispyrkimyksen kanssa.

Rekisteröinti- ja väiteasioiden taustalla on pohjimmiltaan kysymys samasta immateriaalioikeudellisesta tulkinta-/arviointikysymyksestä. Näin tarkasteltuna rekisteröinti- ja väiteasioiden välillä on markkinaoikeuden näkemyksen mukaan vaikea nähdä olevan sellaista eroa,

mikä tekisi työryhmän ehdotuksen lukea keskittämisen piiriin ainoastaan valitukset väitteisiin ja mitättömäksi julistamista tarkoittaviin hakemuksiin annetuista PRH:n ratkaisuista perustelluksi.

Markkinaoikeus katsookin, että keskittämiseen piiriin tulisi lukea PRH:n valituslautakunnassa nykyisin käsiteltävistä asioista paitsi valitukset patentti-, tavaramerkki- ja mallioikeusasioissa tehtyihin väitteisiin annetuista PRH:n ratkaisuista myös valitukset patentin, hyödyllisyysmallin, mallioikeuden, tavaramerkin, toiminimen ja piirimallin rekisteröintiä koskevista PRH:n (lopullisista) ratkaisuista. Lisäksi keskittämisen piiriin tulisi lukea työryhmän mietinnössä ehdotetun mukaisesti myös valitukset hyödyllisyysmallin ja piirimallin rekisteröinnin mitättömäksi julistamista tarkoittaviin hakemuksiin annetuista PRH:n ratkaisuista.

Markkinaoikeus pitää perusteltuna ehdotusta sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaisten vahingonkorvausasioiden siirtämisestä markkinaoikeuteen. Sitä, että kaikki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaiset riitaasiat keskitettäisiin nimenomaan markkinaoikeuteen, voidaan pitää perusteltuna myös siltä kannalta tarkasteltuna, että jo tällä hetkellä markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluu myös tiettyjen kuluttajansuojalain mukaisten asioiden käsittely.

Markkinaoikeus katsoo, että hallinto-oikeuksissa käsiteltävistä asioista kasvinjalostajanoikeuden rekisteröinnistä annettuja päätöksiä koskevien valituksien siirtämistä markkinaoikeuteen on pidettävä sinänsä perusteltuna. Markkinaoikeus kuitenkin toteaa, että myös kasvinjalostajanoikeuden rekisteröintiä koskevista kasvilajikelautakunnan päätöksistä valittamisen osalta voisi edellä jo esitetyn mukaisesti harkita, että markkinaoikeudelle tehtävän muutoksenhaun pakolliseksi esivaiheeksi säädettäisiin oikaisuvaatimuksen tekeminen kasvilajikelautakunnalle.

Markkinaoikeus toteaa, että myös ehdotusta turvaamistoimiasioiden, tiedonsaanti-, kielto- ja keskeyttämismääräystä koskevien asioiden sekä todistelun turvaamisesta annetun lain mukaisten asioiden keskittämisestä markkinaoikeuteen on pidettävä perusteltuna.

Vaikka työryhmän mietinnössä asiaa ei olekaan nimenomaisesti käsitelty, edellä mainitun turvaamistoimiasioiden keskittämistä koskevan lähtökohdan mukaisena lienee pidettävä, että myös sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin perustuvat oikeudenkäymiskaaren 7 luvun mukaiset turvaamistoimiasiat keskitetään markkinaoikeuteen. Nykyisellläänhän kyseisten turvaamistoimiasioiden käsittely kuuluu yleisille alioikeuksille, eli yleensä lähtökohtaisesti vastaajan kotipaikan käräjäoikeudelle.

Vaikka kysymys sinänsä on jossain määrin immateriaalioikeuden ulkopuolelle jäävistä asioista, markkinaoikeus haluaa tässä yhteydessä kiinnittää huomiota siihen, että edellä mainittua vastaavan epäkohdan voidaan katsoa nykyisellään liittyvän myös kilpailunrajoituksista annetun lain sekä julkisista hankinnoista annetun lain mukaisiin asioiden käsittelyyn. Nykyisellläänhän molempien lakien osalta asioiden tuomioistuinkäsittely on valtaosin keskitetty markkinaoikeuteen, lukuun ottamatta kuitenkaan vahingonkorvausasioita, joiden käsittely kuuluu sekä kilpailunrajoituksista annetun lain että julkisista hankinnoista annetun lain osalta yleisille alioikeuksille.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ja Teknologiateollisuus pitävät perusteltuna työryhmän ehdotusta jättää rikosasiat keskittämisen ulkopuolelle. Rikosasioissa on yleensä ollut kysymys nimenomaan rikosoikeudellisesta eikä IPR-oikeudellisesta arvioinnista muutamaa poikkeusta

lukuun ottamatta. Rikosvastuu ei myöskään ole pääasiallinen IPR-asioiden turvakeino, vaikka rikosoikeudellisten asioiden merkitys saattaa lisääntyä tulevaisuudessa. Lisäksi EK ja Teknologiateollisuus katsovat, ettei ole syytä muuttaa tekijänoikeudellisten rikosasioiden nykyisiä oikeuspaikkasääntöjä.

Jatkotyössä voitaisiin sen sijaan pohtia, miten mahdollisesti tarvittava IPR-asiantuntemus voitaisiin turvata rikosasioiden käsittelyssä. Tuomioistuimet voivat jo nykyisin pyytää lausuntoa työsuhdekeksintöasioissa työsuhdekeksintölautakunnalta ja tekijänoikeusasioissa tekijänoikeusneuvostolta. Lisäksi kilpailunrajoituslain mukaan tuomioistuin voi pyytää omasta tai asianosaisen aloitteesta lausunnon markkinaoikeudelta, mikäli asian ratkaiseminen edellyttää erityistä kilpailuasioiden asiantuntemusta. Jatkotyössä voitaisiin arvioida, olisiko tarvetta vastaavalle mahdollisuudelle myös IPR -rikosasioissa.

Keskittämisen kannalta keskeisessä asemassa ovat PRH:n valituslautakunnassa käsiteltävät muutoksenhakuasiat. EK ja Teknologiateollisuus katsovat, että keskittämisen hyötyjen saavuttaminen edellyttää, että ainakin oleellinen osa valituslautakunnan asioista siirretään markkinaoikeuteen. Valituslautakunnassa käsiteltäviä asioita on lukumääräisesti enemmän kuin Helsingin käräjäoikeudessa käsiteltäviä teollisoikeudellisia riita-asioita. Lisäksi valituslautakunnassa ratkaistavat asiat ovat hyvin samankaltaisia kuin käräjäoikeudessa ratkaistavat riita-asiat. Sen sijaan immateriaalioikeudellisten rikosasioiden määrä ei ole kovinkaan suuri eikä teollisoikeudellisia rikosasioita ole esiintynyt juuri lainkaan.

EK ja Teknologiateollisuus pitävät perusteltuna ehdotusta siirtää markkinaoikeuteen PRH:n valituslautakunnassa käsiteltävistä asioista niin sanotut väitepäätöksestä valittamista koskevat asiat ja valitukset hyödyllisyysmallin ja piirimallin rekisteröinnin mitättömäksi julistamista koskeviin ratkaisuihin. Väitepäätöksessä on kyse kaksiasianosaissuhteesta ja ratkaistavat asiat ovat hyvin samankaltaisia loukkaus- ja mitättömyysasioiden kanssa.

Työryhmän mietinnön mukaan niin sanotuista puhtaista hakemusasioista voitaisiin yhä valittaa PRH:n valituslautakuntaan. EK ja Teknologiateollisuus toteavat, että hakemus- eli rekisteröintiasiassa on usein kyse samankaltaisesta immateriaalioikeudellisesta tulkinta- ja arviointikysymyksestä kuin väite- ja mitättömyysasioissa. Näin ollen keskittämisestä saatavat edut puoltaisivat myös hakemusasioiden siirtämistä markkinaoikeuteen. Jos harkitaan hakemusasioiden siirtämistä markkinaoikeuteen, tulisi pohtia mahdollisuutta tehdä oikaisuvaatimus viranomaiselle rekisteröintipäätöksestä.

EK ja Teknologiateollisuus kannattavat myös tekijänoikeudellisten riita-asioiden käsittelyn keskittämistä markkinaoikeuteen. Keskittämistä puoltaa tekijänoikeusasioiden vähäinen määrä, niiden vaativuus ja läheinen liittymä teollisoikeudellisiin, sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa koskeviin ja kilpailuoikeudellisiin asioihin.

Keskuskauppakamarin mukaan immateriaalioikeuksien markkinaoikeuteen keskittämisen yksi keskeisimpiä haasteita on, miten määritellä immateriaalioikeudellinen riita-asia tyhjentävästi ja yksiselitteisesti. Määrittelyllä on vaikutusta toimivaltaisen tuomioistuimen määräytymiseen.
Keskuskauppakamari toteaa käsityksekseen, että tämän luonteiset tulkintaerimielisyydet ovat käytännössä hyvin yleisiä ja ovat omiaan pitkittämään jo muutoinkin pitkiä oikeusprosesseja.

Keskuskauppakamari toteaa, että markkinaoikeus käsittelee nykyisin sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaiset riita-asiat. Korkeimman oikeuden ratkai-

sun KKO 2004: 4 mukaan markkinaoikeus voi tällöin ottaa esimerkiksi tavaramerkki-, tekijänoikeus- ja sopimusoikeudelliset seikat huomioon, jos asianosaiset vetoavat niihin vaatimustensa ja väitteidensä tueksi. Ratkaisu ei kuitenkaan tarkoittane, että markkinaoikeus voisi ratkaista esimerkiksi tavaramerkkiriidan. Näin ollen immateriaalioikeudelliset erimielisyydet sekä markkinaoikeudellisen sääntelyn rikkomiseen perustuvat rikos- ja vahingonkorvausasiat käsitellään toimivaltaisessa käräjäoikeudessa. Kyseinen oikeuspaikkasääntely on tehoton ja merkitsee pahimmillaan pitkiä ja päällekkäisiä oikeudenkäyntejä. Sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa koskevissa asioissa on yhä useammin kysymys myös immateriaalioikeudellisista seikoista. Tästä syystä keskuskauppakamari suosittelee, että sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa koskevat kieltoasiat samoin kuin niitä koskevat vahingonkorvausasiat tulee tarkoituksenmukaisuussyistä käsitellä samassa tuomioistuimessa kuin immateriaalioikeusasiat.

Lääketeollisuus ry toteaa, että keskittämisestä saatavien hyötyjen toteutumisen kannalta on olennaista, että keskittäminen koskee riittävää määrää nyt hajallaan olevista IPR-asioista. Tästä syystä myös PRH:n valituslautakunnassa nyt käsiteltävinä olevien muutoksenhakuasioiden oleellinen osa tulee siirtää markkinaoikeuteen. Väiteasioiden siirtämisen ohella tulisi harkita myös hakemusasioiden siirtoa ottaen huomioon niiden ratkaisemiseen yhtälailla liittyvät IPR -osaamista vaativat seikat. Kuten työryhmämietinnössä todetaan, ei näiden asioiden siirtäminen Helsingin käräjäoikeuteen olisi mahdollista, mikä muun muassa kilpailuoikeudellisten yhtymäkohtien ohella puoltaa osaltaan IPR-asioiden keskittämistä nimenomaan markkinaoikeuteen.

Immateriaalioikeudellisten rikosasioiden määrä on ollut huomattavasti pienempi, joten niiden käsittelyn siirtämisestä ei saataisi vastaavaa hyötyä. Lääketeollisuus ry toteaa kuitenkin, että tarvittava IPR-asiantuntemus tulee turvata myös rikosasioiden käsittelyssä.

Tekijänoikeusjärjestö Gramex ei näe suurta hyötyä nyt ehdotetussa tekijänoikeudellisten riita-asioiden siirtämisessä samaan foorumiin teollisoikeuksien kanssa.

Gramexin mukaan toimintamallia, jossa kaikki Suomessa vireille tulevat tekijänoikeudelliset riita-asiat keskitettäisiin pelkästään esimerkiksi markkinaoikeuteen, ei voida pitää luontevana ajatuksena. Suuressa osassa, erityisesti tekijänoikeuskorvauksia koskevissa asioissa, ovat vastaajat joko yritys- ja elinkeinotoimintaa harjoittavia luonnollisia henkilöitä tai pieniä sekä keskisuuria yrityksiä. Näille tahoille on huomattavasti helpompaa ja edullisempaa saada käydä oikeudenkäynti oman paikkakuntansa alioikeudessa. Kaikkien tekijänoikeusasioiden keskittäminen markkinaoikeuteen johtaisi täten myös huomattavaan oikeudenkäyntikulujen kasvuun. Tämä on luonnollisesti omiaan heikentämään yleistä oikeusturvaa.

Se, että tekijänoikeutta koskevat asiat, niin riita- kuin rikosasiat, käsitellään pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan alioikeudessa tai tietyltä osin Helsingin käräjäoikeudessa, ei ole asioiden käsittelyn tai laadun kannalta huono asia. Tekijänoikeusasioiden käsittelynopeus vastaa pitkälti muiden siviiliasioiden käsittelynopeutta. Tässä yhteydessä on lisäksi huomattava, että käytännössä kaikkiin tekijänoikeudellisiin rikosasioihin liittyy tänä päivänä myös siviilioikeudellisia vaatimuksia, jotka koskevat poikkeuksetta erimielisyyttä korvauksista ja korvaustasoista. Näiden siviilioikeudellisten vaatimusten käsittelyn täytyy tapahtua jatkossakin rikosasioiden yhteydessä.

Gramex huomauttaa työryhmän kokoonpanosta, ettei siinä ole ollut lainkaan tekijänoikeudenhaltijoiden edustajaa. Työryhmän kuultavana ei ole ollut myöskään ketään edustajaa tekijän-

oikeusjärjestöistä. Gramex lisäksi toteaa, että mietinnössä on käsitelty tekijänoikeudellisia riita-asioita valitettavan vähän, mikä näkyy erityisesti siviilioikeudelliseen tekijänoikeuskäytäntöön liittyvien erityisseikkojen ohittamisena. Mietinnössä on Gramexin mukaan samaistettu kaikki tekijänoikeudelliset riita-asiat samanlaisiksi riita-asioiksi, ja jää epäselväksi, mitä työryhmä on tarkoittanut tekijänoikeudellisilla riita-asioilla.

Nykytilan muuttaminen ja tekijänoikeusasioiden keskittäminen ei ole Gramexin mukaan tarpeen sen paremmin riita- kuin rikosasioidenkaan osalta. Siltä osin kuin tekijänoikeusasioissa on tarpeen olla erityinen oikeuspaikka, kuten esimerkiksi tekijänoikeuskorvausta koskevissa tariffiriidoissa, on nykyinen järjestelmä toimiva. Gramex pitää Helsingin käräjäoikeutta luontevana oikeuspaikkana myös tekijänoikeudellisten turvaamistoimiasioiden käsittelylle.

Suomen Asianajoliitto – Finlands Advokatförbund toteaa lausunnossaan, ettei sillä ole pääsääntöisesti huomauttamista siitä, mitkä immateriaalioikeudelliset asiaryhmät on katsottu siirrettäviksi markkinaoikeuteen.

Asianajoliiton mukaan teollisoikeudellisten riita-asioiden kohdalla vaikuttaa siltä, että työryhmä on kiinnittänyt huomiota lähinnä vain mitätöinti- ja loukkausasioihin, vaikka siirron kohteena tulisi olemaan melkoinen määrä muitakin, kuten sopimusoikeudellisia tai oikeudenhaltijoiden välisiä riitoja. Asianajajaliitto pitää markkinaoikeuden kannalta merkittävänä sitä, että tuomareitten riidanratkaisutoiminta kohdistuisi muuhunkin kuin pelkkään immateriaalioikeudelliseen mitättömyys- tai loukkauskysymykseen. Se edesauttaa ratkaisevien tuomareiden toimialaosaamista myös muissa liitännäisissä oikeudellisissa seikoissa, kuten varallisuus-, velvoite- tai sopimusoikeudellisissa kysymyksissä. Se myös edesauttaa turvaamistoimiasioiden kokonaisvaltaista harkintaa.

Rikosasioiden kohdalla työryhmä on oikeassa siinä, että käytännössä immateriaalioikeudelliset rikosasiat ovat liittyneet tekijänoikeusrikoksiin ja niissä usein oikeudenloukkauskysymys on varsin selvä. Tosiasiassa erityisesti ohjelmistoteollisuuden osalta lähes kaikki hoidetut tekijänoikeusjutut ovat olleet rikosperusteisia. Niitä on korkeimmassa oikeudessakin käsitelty useita ennakkopäätöksinä ja ne ovat toimineet ennakkopäätöksinä myös koko alalle Euroopan tasolla. Tekijänoikeuden loukkaus muuttuu hyvin herkästi rikosjutuksi matalan teos- ja loukkauskynnyksen johdosta., mikä onkin linjassa kansainvälisten sopimuksien velvoitteisiin. Olisi aiheellista miettiä, voisiko rikosasiaa käsittelevä alioikeus pyytää markkinaoikeudelta lausuntoa tai osaratkaisua itse immateriaalioikeuden osalta. Tämä vaihtoehto on parempi kuin työsuhdekeksintölautakunnan tai tekijänoikeusneuvoston lausunto eräissä asioissa.

Työryhmä ei ole käsitellyt juurikaan yritys- ja liikesalaisuuksia, joiden se on katsonut laajassa mielessä kuuluvan immateriaalioikeuksiin. Liikesalaisuuden loukkaamisen oikeussuojan on katsottu toteutuvan tehokkaimmin rikosjuttuna. On olemassa selviä eroja samankaltaisten liikesalaisuusasioiden käsittelyssä markkinaoikeudessa ja rikosjuttuna käräjäoikeudessa. Tähän on vaikuttanut myös se, että markkinaoikeudessa ei voida tuomita vahingonkorvausta, jotka ovat yleensä tärkeä osa liikesalaisuusjuttuja. Ehdotetun lainmuutoksen jälkeen SopMenL:n jutuissa voisi vahingonkorvausta vaatia myös markkinaoikeudessa. On kuitenkin todennäköistä, että suuri osa liikesalaisuusasioista tulisi jatkossakin käsitellyksi rikosasioina käräjäoikeuksissa ja rikosperusteista vahingonkorvausta vaadittaisiin siellä.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa aiheutuvien vahingonkorvausasioiden siirtäminen markkinaoikeuteen on perusteltu ehdotus.

Suomen Audiovisuaalisen Alan Tuottajat – Satu ry toteaa, että mietinnöstä ei käy tarkemmin ilmi, missä määrin työryhmä on arvioinut riita- ja rikosasioiden välistä rajaa, ja tilanteita, joissa yhdestä oikeusperusteesta voi seurata joko yksityis- tai rikosoikeudellinen vaatimus tai molemmat.

Tekijänoikeuden rikosoikeudellisesti sanktioituun loukkaukseen perustuva yksityisoikeudellinen vaatimus voidaan esittää samassa oikeudenkäynnissä, jossa loukkaukseen perustuva rangaistusvaatimuskin esitetään. Rikokseen perustuva yksityisoikeudellinen vaatimus voidaan kuitenkin esittää myös omassa oikeudenkäynnissään, jossa on määritelmällisesti kyse riita-asiasta. Rikosasioiden sulkeminen keskitettävien asiakokonaisuuksien ulkopuolelle voisikin mahdollisesti johtaa esimerkiksi siihen, että tietyn oikeudenloukkauksen rangaistusseuraamusta koskeva asia käsiteltäisiin yleisessä tuomioistuimessa, mutta samaan oikeudenloukkaukseen perustuva yksityisoikeudellinen vaatimus joko samassa (rikos)asiassa yleisessä tuomioistuimessa, tai erillisenä (riita-)asiana markkinaoikeudessa.

Kun otetaan vielä huomioon se, että markkinaoikeuden ratkaisuun liittyväksi ehdotettu muutoksenhakumenettely poikkeaisi yleisissä tuomioistuimissa noudatetusta, olisi jatkotyössä Satu ry:n näkemykseen mukaan syytä tarkemmin pohtia sitä, miten yhteen oikeusperusteeseen liittyvien yksityis- ja rikosoikeudellisten vaatimusten jakautuminen kahdessa eri oikeustiessä käsiteltäviksi voitaisiin välttää.

Suomen Teollisoikeudellinen Yhdistys ry katsoo, että työryhmä on sivuuttanut arvioinnissaan, että teollisoikeuksien rekisteröinti-, väite- ja mitättömyysasiassa on olennaisesti kyse samojen säännösten soveltamisesta. Kaikissa näissä asioissa ratkaistaan täyttääkö hakemuksen tarkoittaman suojan kohde rekisteröitävyyden edellytykset tai onko myönnetty oikeus myönnetty vastoin rekisteröitävyyden edellytyksiä. STY katsookin, että kaikissa edellä mainituissa asioissa on kyse täsmälleen samojen aineellisten oikeussääntöjen soveltamisesta. Tämän vuoksi rekisteröintipäätöksiä koskevia valituksia ei ole syytä käsitellä erillään, vaan näitäkin koskevat muutoksenhaut voidaan ohjata markkinaoikeuden käsiteltäväksi ja edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Muussa tapauksessa jätetään tarpeettomasti kaksi erillistä käsittelylinjaa täsmälleen samojen oikeuskysymysten ratkaisemiseen. Jatkotyössä tulisi ottaa huomioon rekisteröintipäätöksien viranomaiskäsittelyä muistuttavan luonteen, jolloin niiden käsittelyssä voitaisiin jatkaa hakemusasialle ominaista käsittelytapaa.

Muilta osin STY yhtyy työryhmän esittämiin johtopäätöksiin hallinto-oikeudellisia asioita koskevasta käsittelytarpeesta sekä niiden luonteen säilyttämisestä mahdollisuuksien mukaan tavallista riita-asiaa kevyempänä myös markkinaoikeudessa. Tämä on perusteltua myös siksi, että asianosaiset voisivat jatkaa samojen asiamiesten käyttämistä PRH:n päätöksiä koskevien muutoksenhaluasioiden käsittelyssä.

Rikosasioiden käsittelyyn työryhmä ei ole ehdottanut muutosta. STY katsoo, että jatkovalmistelun yhteydessä tulisi harkita miten yleisten tuomioistuinten IPR -rikoksia koskevien asioiden käsittelyssä voitaisiin riittävällä tavalla turvata keskitettynä IPR-tuomioistuimena toimivan markkinaoikeuden tai muiden immateriaalioikeusalan osaamista hallitsevien tahojen resurssien hyödyntäminen, jos siihen loukkauskysymyksen arvioimisen johdosta olisi tarvetta.

STY katsoo myös, että työryhmän ehdottaman lisäksi olisi perusteltua yhdistää myös muiden PRH:n valituslautakunnan käsiteltäviksi kuuluvien IPR-asioiden käsittely keskittämisen yhteydessä käsiteltäväksi markkinaoikeuteen.

Suomen tuomariliitto ry:n kannan mukaan työryhmän esitys keskitettävistä asiaryhmistä on oikeansuuntainen. Tuomariliitto kannattaa kuitenkin laajempaa keskittämistä kuin on esitetty. Esitetyssä muodossa keskittämisen ulkopuolella jäisi asiaryhmiä, jotka vaativat samanlaista immateriaalioikeudellista erityisosaamista kuin keskitettäväksi esitetyt asiaryhmät ja joiden määrä niitä käsittelevässä yksikössä olisi niin pieni, että riittävän asiantuntemuksen ylläpitäminen olisi vaikeaa. Lisäksi syntyisi vaikeita rajanveto-ongelmia ja keskitettyjen asioiden käsittelyt viivästyisivät toisen tuomioistuimen tai hallinnollisen viranomaisen ratkaisun odottamisen vuoksi.

Tuomariliitto esittää mainittujen epäkohtien poistamiseksi, että esitetyn lisäksi keskittämisen mahdollisuutta harkittaisiin kielteisiä rekisteröintipäätöksiä koskevien valitusten, työsuhdekeksintöjen ja immateriaalioikeudellisten rikosasioiden osalta uudelleen.

Työryhmä on esittänyt kielteisiä rekisteröintipäätöksiä koskevien valitusasioiden jättämistä keskittämisen ulkopuolelle. Rajaus vaikuttaa keinotekoiselta. Esitys ei lyhentäisi käsittelyaikoja eikä keskittäisi asiantuntemusta aidosti yhteen paikkaan. Valitusasioissa samoin kuin keskitettäväksi esitetyissä väiteasioissa on kysymys hyvin samankaltaisten asioiden ratkaisemisesta samankaltaisen aineiston pohjalta kuin immateriaalioikeutta koskevien riita-asioiden käsittelystä tuomioistuimessa. Mitättömyyskannetta tutkitaan tuomioistuimessa samoista lähtökohdista samojen säännösten avulla kuin valitusta kielteisestä rekisteröintipäätöksestä. Myöskään kaksiasianosaissuhteen puuttumista valitusasioissa ei ole aiemminkaan pidetty esteenä ohjattaessa valitusasioita yleisten tuomioistuimien käsiteltäväksi. Lisäksi on hyvin tavanomaista, että käräjäoikeudessa vireillä oleva loukkausasia lepää rekisteröintiä koskevan valituksen käsittelyn ajan.

Suomen tuomariliitto pitää tärkeänä, että immateriaalioikeudellisten riita- ja rikosasioiden käsittelyä samassa tuomioistuimessa harkitaan tarkemmin, koska rikosasioiden yhteydessä joudutaan ratkaisemaan myös immateriaalioikeudellisia yksityisoikeudellisia vaatimuksia. Rikosasioita on lukumääräisesti niin vähän, että niiden jättäminen keskittämisen ulkopuolelle johtaisi tilanteeseen, jossa käsittelevässä yksikössä olisi äärimmäisen vaikea saavuttaa ja ylläpitää tarvittavaa erityisosaamista.

Työryhmä ei ole mietinnössään lainkaan käsitellyt kysymystä työsuhdekeksintöjä koskevien riita-asioiden käsittelypaikasta. Nykyisin asioiden yksinomainen oikeuspaikka on Helsingin käräjäoikeus ja asioiden käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäynnistä patenttiasioissa on säädetty. Tuomariliitto pitää tarkoituksenmukaisena, että työsuhdekeksintöasiat sisällytettäisiin keskitettäviin asioihin työsuhdekeksintöasioiden ja patenttiasioiden läheisen liittymän vuoksi.

Työryhmä on esittänyt turvaamistoimiasioiden keskittämistä immateriaalioikeusriidoissa. Keskittäminen on perusteltua niiden käsittelyn vaatiman erityisasiantuntemuksen ja kiireellisyyden sekä yhtenäisen oikeuskäytännön vuoksi. Tuomariliitto esittää, että samassa yhteydessä asioiden käsittelyn muuttamisen kanssa myös selkiytettäisiin erityislakisäännösten kuten patenttilain 68 §:n ja tavaramerkkilain 48 §:n säännösten suhdetta ulosottomenettelyä ja turvaamistoimia koskevaan sääntelyyn.

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n musiikin käyttäjäasiakkaiden sopimuskanta kattaa koko Suomen. Siten juttuja voi tulla ja on myös tullut vireille eri puolilla maata. Teoston kokemusten perusteella päätösten taso on ollut kirjava. Teoston ja edustamiemme oikeudenhaltijoiden oikeusturvaodotusten kannalta tällainen epäennustettava ratkaisutoiminta joh-

taa väistämättä juttujen pitkittymiseen ja kustannusten lisääntymiseen, koska muutoksenhaku käy välttämättömäksi.

Työryhmämietintö painottuu patentteja ja muita teollisoikeuksia koskevien prosessilajien ja -menettelyjen sekä muutoksenhakuteiden analyysiin. Työryhmän johtopäätös on, että IPR-asioiden keskittämisen lisääminen on välttämätöntä ja että vähiten oikeudellisia ongelmia ja lisäsääntelyn tarvetta aiheuttava ratkaisumalli on keskittää teollisoikeuksia koskevat asiat markkinaoikeuteen. Kun keskittämiseen on näin päädytty teollisoikeuksia koskevan arvioinnin kautta, on oheen niputettu myös tekijänoikeudelliset riita- ja turvaamistoimiasiat.

Teosto pitää työryhmän esitystä tekijänoikeudellisten riita-asioiden keskittämisestä markkinaoikeuteen puutteellisesti perusteltuna ja näiden asioiden asiantuntevan ratkaisutoiminnan kannalta ongelmallisena. IPR-asioiden keskittäminen näyttäytyy mietinnön valossa etupäässä hallinnollisena kokonaispakettina, jonka yhtenä sivujuonteena tekijänoikeudelliset riita-asiat ohjataan samaan koriin virtaviivaisen lopputuloksen varmistamiseksi. Mietinnössä ei ole tosiasiallisesti selvitetty tai arvioitu sitä,

- missä määrin tekijänoikeuden ja teollisoikeuksien aineelliset erityispiirteet tukevat toisiaan siten, että ne voisivat johtaa esitettyjen synergiaetujen saavuttamiseen
- kuinka hyvin tekijänoikeuksiin liittyvä asiantuntemus voi säilyä ja kehittyä toimintaympäristössä, jossa lukumääräisesti suurin osa käsiteltävistä asioista liittyy teollisoikeuksiin
- miten varallisuus- ja sopimusoikeudellisiin kysymyksiin liittyvän asiantuntemuksen ja ratkaisukokemuksen hankkiminen, säilyminen ja kehittyminen turvataan toimintaympäristössä, jolla ei ole luontevaa toiminnallista yhteyttä yleisiin tuomioistuimiin.

On myös huomionarvoista, että kenties mietinnön valmistelleen työryhmän kokoonpanosta johtuen siinä esitetyt arviot oikeussuojan tarpeesta ja saatavuudesta painottuvat lähes yksinomaan yritysten näkökulmaan ja pääsääntöisesti teollisoikeuksiin. Muiden etutahojen ja yksittäisten kansalaisten tarpeet nimenomaan tekijänoikeussuojan tarvitsijoina on kokonaan sivuutettu. Tekijänoikeusasioiden sijoittaminen erityistuomioistuimeen on omiaan etäännyttämään paitsi yksittäisiä tekijöitä, myös pieniä ja keskisuuria yrityksiä käytettävissä olevista tekijänoikeuden toimeenpanokeinoista ja siten nostamaan kynnystä oikeussuojan hakemiseen.

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) katsoo, että tekijänoikeuksien loukkaamista koskevat rikosasiat tulee säilyttää vastaisuudessakin yleisissä tuomioistuimissa eikä keskittäminen ole tarpeen. Se, että tekijänoikeusloukkausasiat käsitellään pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan käräjäoikeudessa, ei ole ollut käsittelyn nopeuden tai laadun kannalta pääsääntöisesti huono asia. Tuomareiden asiantuntemuksessa on toki edelleen huomattavia eroja ja tuomarikoulutukseen tulisi tältä osin panostaa. Syyttäjälaitoksessa on kehitetty tietotekniikkarikosten osalta toimivaksi osoittautunut avainsyyttäjä-käytäntö, jossa IT -rikoksista syyttäminen on allokoitu tietyille erityisesti koulutetuille avainsyyttäjille.

TTVK pitää ajatusta turvaamistoimiasioiden keskittämisestä hyvänä.

Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta pitää perusteltuna työryhmän ehdotusta jättää rikosasiat keskittämisen ulkopuolelle. Kuten työryhmän mietinnössä todetaan, teollisoikeudellisia rikosasioita ei ole käytännössä juuri ollut. Tekijänoikeudellisista rikosasioista suurin osa on taas koskenut piraattijuttuja, joita koskeva IPR-oikeudellinen kysymys on yleensä varsin

selvä. Rikosasioissa on yleensä ollut kyse nimenomaan rikosoikeudellisesta eikä IPR -oikeudellisesta arvioinnista muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

Jatkotyössä voitaisiin sen sijaan pohtia, miten mahdollisesti tarvittava IPR-asiantuntemus voitaisiin turvata rikosasioiden käsittelyssä. Tuomioistuimet voivat jo nykyisin pyytää lausuntoa esim. tekijänoikeusasioissa tekijänoikeusneuvostolta. Lisäksi kilpailunrajoituslain mukaan tuomioistuin voi pyytää omasta tai asianosaisen aloitteesta lausunnon markkinaoikeudelta, mikäli asian ratkaiseminen edellyttää erityistä kilpailuasioiden asiantuntemusta. Jatkotyössä voitaisiin arvioida, olisiko tarvetta vastaavalle mahdollisuudelle myös IPR-rikosasioissa.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry pitää tarkoituksenmukaisena työryhmän ehdotusta siirtää puhtaasti immateriaalioikeudellisten asioiden lisäksi kaikki sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa säädetyn lain (SopMenL) piirin kuuluvat asiat markkinaoikeudessa käsiteltäväksi. Nykyisin markkinaoikeus käsittelee SopMenL piiriin kuuluvista asioista vilpillisen kilpailun ehkäisyyn ja liikesalaisuuksien suojaan liittyvät kiellot, mutta sillä ei ole toistaiseksi toimivaltaa käsitellä samaan lakiin liittyviä vahingonkorvausasioita. Vahingonkorvausjutut käsitellään tänä päivänä yleisissä tuomioistuimissa. Vahingonkorvausasioiden siirtäminen markkinaoikeuteen on tarkoituksenmukaista, sillä elinkeinonharjoittajan sopimaton menettely tulee usein arvioitavaksi IPR-asioiden yhteydessä.

Yleisesti voidaankin todeta, että IPR-, kilpailuasioiden ja SopMen -asioiden keskittämisellä samaan tuomioistuimeen tullaan saavuttamaan olennaisia hyötyjä, sillä elinkeinoelämän riitojen ratkaisu käytännössä edellyttää niin IPR-, kilpailu- kuin sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa koskevien asioiden välisten liityntäpintojen tuntemusta.

FiCom pitää niin ikään tärkeänä, että IPR-asioiden keskittämisen yhteydessä siirretään markkinaoikeuden toimivaltaan myös turvaamistoimiasiat ja niihin olennaisesti rinnastuvat todistelun turvaamisesta annetun lain mukaiset asiat sekä kielto- ja keskeyttämismääräykset. Näiden asioiden käsittely immateriaalioikeudellisen pääasian ohessa on oikeudenkäyntiaineiston laadun ja laajuuden johdosta vaativaa ja useissa tapauksissa myös toimivaltaisen oikeuspaikan määräytyminen on osoittautunut nykytilanteessa epäselväksi.

FiCom pitää tarkoituksenmukaisena työryhmän ehdotusta jättää rikosoikeudelliset asiat keskittämisen ulkopuolelle. Mietinnössä esitettyjen faktatietojen mukaan teollisoikeudellisia rikosjuttuja ei käytännössä ole päätynyt lainkaan tuomioistuimeen. Tekijänoikeudellisten rikosjuttujen käsittely yleisissä alioikeuksissa on taas pääsääntöisesti vaatinut vahvaa rikosoikeudellista asiantuntemusta immateriaalioikeudellisten kysymysten selvittämisen sijaan. Immateriaalioikeudellisten rikosasioiden käsittely yleisissä tuomioistuimissa voimassa olevine muutoksenhakuprosesseineen on kannatettava järjestely jatkossakin.

Viestinnän Keskusliitto ry kannattaa teollis- ja tekijänoikeudellisten asioiden keskittämistä markkinaoikeuteen. Mahdollisimman kattava samaa oikeutta, sen lähioikeuksia tai liitännäisiä oikeuskysymyksiä koskeva käsittely yhdessä oikeuspaikassa on yrityksille toimintaetu. Yritysten kannalta on keskeistä saada asiantunteva ja lopullinen päätös mahdollisimman nopeasti ja kustannustehokkaasti.

Markkinaoikeus käsittelee jo nyt merkittävää osaa toimialan yritystoiminnan kannalta keskeisiä asioita kuten kilpailuoikeudellisia asioita, sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa sekä muita markkinaoikeudellisia asioita. IPR -oikeuksien suojan kannalta näillä muilla oike-

uksilla on yleensä keskeistä merkitystä. Markkinaoikeuteen on mahdollista siten keskittää kokonaisosaamista alalla.

Markkinaoikeuden toimivaltaan eivät kuulu jatkossakaan markkinaoikeudellisten rikkomusten rikosasiat eivätkä vahingonkorvausasiat. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettujen vahingonkorvausasioiden siirtäminen yleisistä tuomioistuimista markkinaoikeuteen on kuitenkin perusteltua. Samassa oikeuspaikassa olisi tämän jälkeen mahdollista käsitellä sekä SopMen kielto- että vahingonkorvausasiat.

Markkinaoikeus käsittelisi jatkossa myös IPR-asioita koskevia turvaamistoimivaatimuksia, mikä selkiyttäisi tilannetta nykyisestä.

Viestinnän Keskusliitto lausuu vielä, että rikosasioiden käsittelyjen säilyttäminen yleisissä tuomioistuimissa näyttäisi perustellulta. Näin lienee ainakin markkinaoikeuden tämänhetkisen toiminnan ja menettelyjen mukaan arvioiden.

Professorit Niklas Bruun* ja *Kaarlo Tuori ehdottavat eräänä kompromissiluontoisena ratkaisuvaihtoehtona seuraavaa järjestelmää:

- teollisoikeuksia koskevien riita-asioiden laillisena oikeuspaikkana säilytetään Helsingin käräjäoikeus;
- vahvistetaan käräjäoikeuden teknistä osaamista esimerkiksi patenttioikeuden asiantuntijajäsenten avulla;
- keskitetään tekijänoikeutta koskevat riita- ja rikosasiat Helsingin käräjäoikeuteen;
- selkeytetään teollisoikeusrikoksia koskevaa oikeuspaikkasäännöstä ja siirretään tekijänoikeuslaissa ja rikoslain 49 luvussa säädetyt tekijänoikeutta koskevat rikkomukset ja rikokset käsiteltäviksi Helsingin käräjäoikeudessa;
- siirretään sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaiset kieltoasiat käsiteltäviksi Helsingin käräjäoikeudessa;
- keskitetään sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaiset korvauskanteet Helsingin käräjäoikeuteen;
- säilytetään hallinnollisten ratkaisujen käsittely toistaiseksi ennallaan, mutta määrätään PRH:n valituslautakunnan puheenjohtajaksi Helsingin käräjäoikeuden immateriaalioikeusasioita käsittelevä tuomari;
- vahvistetaan immateriaalioikeuksien osaamista eri valitusasteissa, erityisesti Helsingin hovioikeudessa.

Edellä luetellut toimenpiteet olisivat toteutettavissa melko nopeastikin, koska ne eivät edellytä yhtä pitkälle meneviä lainsäädäntöuudistuksia kuin lausunnon kohteena olevassa mietinnössä ehdotettu ratkaisu. Käräjätuomari valituslautakunnan puheenjohtajana korostaisi menettelyn tosiasiallista tuomioistuinluontoisuutta ja tarjoaisi käräjätuomareille lisäkokemusta. Muutoksenhaku rekisteriviranomaisen eli PRH:n valituslautakunnan päätöksestä voidaan ohjata yleiseen tuomioistuimeen myöhemmässä vaiheessa, kun uudesta järjestelmästä on kokemusta.

4 Asioiden käsittely keskitetyssä oikeuspaikassa

Työryhmä ehdotti, että PRH:n muutoksenhakuasiat ja riita-asiat käsiteltäisiin markkinaoikeudessa lähtökohtaisesti eri menettelyissä - edelliset hallintolainkäytön ja jälkimmäiset oikeudenkäymiskaaren mukaisessa järjestyksessä. Lisäksi työryhmä ehdotti mahdollisuutta yhdistää väite- ja riita-asia niin, että väiteratkaisua koskeva valitus käsiteltäisiin mitätöintikanteena ja yhdessä loukkauskanteen kanssa.

Helsingin hovioikeus toteaa käsityksekseen, että rinnakkaisista menettelyistä johtuvien haittojen lisäksi nykyisen järjestelmän keskeiset ongelmat liittyvät käsittelyn joutuisuuteen ja käsittelyn riittävään asiantuntemukseen.

Helsingin hovioikeus katsoo oikeusturvankin kannalta tärkeäksi, että tällä hetkellä PRH:n valituslautakunnassa käsiteltävät asiat käsiteltäisiin yleisissä tuomioistuimissa oikeudenkäymiskaaren mukaisessa menettelyssä. Samaa on esitetty mietinnössä 2005:2. Työryhmä totesi hallinnollisessa menettelyssä nykyisin vallitsevan pitkälti kaksiasianosaissuhteen, joten oikeudenkäymiskaaren mukaisen menettelyn noudattaminen olisi myös luontevaa. Hovioikeus katsoo, että entistä tehokkaammalla valmistelulla päätöksenteon joutuisuutta ja laatua voidaan parantaa. Helsingin hovioikeus voi järjestää valmisteluistuntoja, joiden avulla voidaan välttyä ehkä tarpeettomilta pääkäsittelyiltä ja joissa voidaan vielä dispositiivisissa riita-asioissa vahvistaa sovinto, kuten on joissakin tapauksissa tehty. Helsingin hovioikeuden juttumäärä on jossain määrin vähentynyt eikä Helsingin hovioikeutta voida enää pitää ruuhkaisena. Näin ollen Helsingin hovioikeus pystyy nopeuttamaan käsittelyjä entisestään.

Immateriaalioikeudelliset asiat käsitellään myös tällä hetkellä kiireellisinä asioina hovioikeudessa. Asiantuntemuksen lisäämisellä käsittelyn joutuisuutta voidaan edelleen parantaa.

Helsingin hovioikeus toteaa, että se on mietintöön 2005:2 antamassaan lausunnossa todennut, että PRH:n valituslautakuntaan liittyvät ongelmat ovat ratkaistavissa lisäämällä sen resursseja ja ratkaisemalla sen riippumattomuusongelmat lainsäädäntöteitse. Valituslautakuntakäsittelyyn liittyy etuja sen asianosaisille edullisten kustannusten ja lautakuntamenettelyn asiantuntevuuden vuoksi.

Markkinaoikeus pitää sinänsä perusteltuna työryhmän ehdotusta siitä, että PRH:n valituslautakunnassa nykyisin käsiteltävien muutoksenhakuasioiden ja riita-asioiden osalta menettelytavat säilytettäisiin edelleen lähtökohtaisesti ennallaan (ensiksi mainittujen osalta käsiteltäviksi hallintolainkäyttölain mukaisessa järjestyksessä ja riita-asioiden osalta käsiteltäviksi oikeudenkäymiskaaren riita-asioita koskevien säännösten mukaisesti). Myös mahdollisuuksien lisäämistä immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelyn yhdistämiseksi niissä tapauksissa, joissa se on tarkoituksenmukaista, on markkinaoikeuden mielestä pidettävä sinänsä kannatettavana.

Miten immateriaalioikeudellisten asioiden käsittely keskitetyssä oikeuspaikassa tullaan tarkemmin järjestämään, edellyttää vielä yksityiskohtaisempaa tarkastelua, joka luontevimmin tapahtuu asian jatkovalmistelun yhteydessä. Samassa yhteydessä tulee markkinaoikeuden näkemyksen mukaan kokonaisvaltaisesti uudelleen arvioida paitsi immateriaalioikeudellisten erityislakien menettelysäännökset myös markkinaoikeudessa jo nykyisellään käsiteltäviä markkinaoikeudellisia asioita koskevat menettelysäännökset.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ja ***Teknologiateollisuus*** pitävät tärkeänä, että PRH:n muutoksenhaku ja riita-asioille taataan eri menettelyt. Erityisesti pk-yritysten kannalta on tärkeää säilyttää hallinnollisissa asioissa kevyemmän kirjallisen menettelyn edut, mutta samalla turvata mahdollisuus suulliseen käsittelyyn. Lisäksi on tärkeää, että patentti- ja tavaramerkkiasiamiehet voivat edustaa asiakkaitaan markkinaoikeudessa tapahtuvassa hallinnollisessa menettelyssä.

EK ja Teknologiateollisuus pitävät erittäin hyvänä mahdollisuutta yhdistää loukkaus- ja mitätöintikanteen käsittely sekä väitemenettelyn muutoksenhakuvaihe loukkauskanteeseen. Nämä ovat konkreettisia menettelyä tehostavia ja nopeuttavia muutosehdotuksia.

Lääketeollisuus ry kannattaa työryhmän ehdotusta, jonka mukaan IPR-asioiden käsittelyssä toisaalta säilytettäisiin hallinnollisissa asioissa kevyempi kirjallinen menettely ja samalla turvattaisiin mahdollisuus suullisen käsittelyn järjestämiseen.

Lääketeollisuus ry kannattaa myös mahdollisuuksia yhdistää loukkaus- ja mitätöintikanteen käsittely sekä väitemenettelyn muutoksenhakuvaihe ja riita-asian käsittely.

Suomen Asianajoliitto – Finlands Advokatförbund huomauttaa, että markkinaoikeus voi hankkia asiassa selvitystä omasta aloitteestaan ja velvoittaa elinkeinonharjoittajan antamaan asian selvittämiseksi tarpeellisia tietoja. Tämä säännös ei vastaa riita-asioiden käsittelyn perusperiaatteita. Tuomioistuin ei voi itse hankkia selvitystä eikä velvoittaa asianosaisia antamaan ”tarpeellisia tietoja”. Tähän seikkaan on kiinnitettävä huomiota asian jatkovalmistelussa.

Asianajajaliitto yhtyy työryhmän käsitykseen siitä, miten eri teollisoikeuksien väitemenettelyn muutoksenhakuvaihe voidaan yhdistää loukkauskanteeseen. Merkittävin etu lienee patenttivalituksissa, koska muissa teollisoikeuksissa mitätöinnin ja loukkauksen yhdistäminen on harvinaisempaa.

Työryhmän käsityksen mukaan riita-asioiden täysimittainen suullinen uudelleen käsittely Helsingin hovioikeudessa ei olisi tarkoituksenmukaista yhteiskunnan ja asiainosaisten resurssien käyttöä. Asianajajaliitto on samaa mieltä resurssien käytöstä, mutta katsoo, että riita-asian asianosaisten oikeusturvan kannalta on ensisijaisen tärkeää voida valittaa hovioikeuteen markkinaoikeuden ratkaisusta. Usein hovioikeudessa jouduttaisiin täysimittaiseen pääkäsittelyyn, koska asiakokonaisuuden ja ratkaisun kannalta kaikkien kirjallisten todisteiden ja todistajien kuuleminen on välttämätöntä. Hovioikeus voi huolehtia siitä, että valitusasian käsittely on hovioikeudessa keskitetympää kuin alemmassa oikeusasteessa.

Niin sanottu siviilietsintä (laki todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeudellisissa riita-asioissa) on tekijänoikeusasioissa ollut käyttökelpoinen eli niiden myöntämiskynnys on ollut matala ja käytäntö vakiintunut. Asianajoliitto pitää tärkeänä, että käytäntö jatkuisi markkinaoikeudessa.

Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry:n mukaan on olennaista, että patentti- tai tavaramerkkiasiamies voi edustaa asiakastaan hakemusprosessin kaikissa vaiheissa käsittäen hakemusvaiheen virastokäsittelyn sekä sitä mahdollisesti seuraavan valitusmenettelyn tai väitekäsittelyn. Suomen Patenttiasiamiesyhdistyksen mielestä on erittäin tärkeätä, että asiamiehillä olisi ainakin puheoikeus kaikissa asioissa IPR-tuomioistuimessa.

Yhdistyksen mielestä loukkaus- ja mitätöintikanteen yhdistäminen on mahdollista. Mitätöinti ja loukkaus tulisi kuitenkin käsitellä eri vaiheissa järjestelmällisesti ja johdonmukaisesti. Yhdistämisessä on suuri vaara, että asiat sekoittuvat ja yksityiskohdat katoavat. Erityisesti patenttien kohdalla yksityiskohdilla on usein korostunut merkitys. Tältä osin Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ehdottaa otettavaksi mallia Euroopan patenttiviraston johdonmukaisesta ja järjestelmällisestä tavasta käsitellä asioita ja päättää jokainen asia erikseen kohta kohdalta ja sitten siirtyä seuraavaan käsiteltävään asiaan.

Suomen tuomariliitto ry toteaa, että immateriaaliasioiden käsittely voidaan organisatorisin ja työjohdollisin keinoin järjestää Helsingin käräjäoikeudessa siten, että siellä saavutettaisiin keskittämisellä tavoitellut edut. Asioiden käsittelyn keskittäminen yhdelle osastolle, kuten käräjäoikeudessa on jo menetelty, ja tuomareiden vapauttaminen kiertojärjestelmän piiristä ovat keinoja osaamisen lisäämiseksi ja säilyttämiseksi.

Työryhmä on tuonut mietinnössä esiin huolensa siitä, että käräjäoikeudessa patentti- ja rekisterihallituksesta siirtyvät väiteasiat olisivat riitaisia hakemusasioita, jotka käsiteltäisiin samanlaisessa menettelyssä kuin riita-asiat eli niissä järjestettäisiin suullinen käsittely. Tämän todetaan lisäävän asianosaisten kustannuksia. Huoli on osittain aiheellinen Suomen tuomariliiton käsityksen mukaan. On kuitenkin muistettava, että oikeudenkäymiskaaressa on säännös myös riita-asian käsittelystä kirjallisessa menettelyssä. Kirjallinen menettely kyseisen säännöksenkin perusteella sopii hyvin väiteasioiden käsittelyyn. Mahdollinen ongelma on joka tapauksessa korjattavissa lainsäädännöllisin muutoksin.

Suomen Yrittäjät ry toteaa työryhmän katsoneen, että OK 8 luvun soveltaminen johtaisi siihen, että asiassa jouduttaisiin järjestämään riita-asian pääkäsittely, mikä lisäisi asianosaisten kustannuksia. Tästäkin syystä keskittäminen Helsingin käräjäoikeuteen on hylätty ja päädytty markkinaoikeuteen. Selvää on, että kirjallinen menettely aiheuttaa vähemmän kustannuksia kuin suullinen menettely. Toisaalta suullinen menettely saattaa joissain tilanteissa olla tarpeellinen. Suomen Yrittäjät ry:n näkemyksen mukaan OK 8 luvun soveltaminen ei kuitenkaan välttämättä johda täysimittaiseen riitaprosessiin.

IPR-asioiden keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen ei voitane siten suoraan työryhmän esittämillä perusteilla hylätä. Ainakin tulisi kattavasti selvittää, miten OK 8 luvun mukainen käsittelyjärjestys soveltuisi IPR-asioihin siltä osin kuin jutut ovat peräisin PRH:sta ja tehdä kattava vaikutusarviointi myös tältä osin.

5 Kokoonpano asioiden käsittelyssä

Työryhmä katsoi, että luonteva kokoonpano voisi olla kolme lainoppinutta jäsentä ja yksi sivutoiminen asiantuntijajäsen kaikissa asiaryhmissä. Patentti-, hyödyllisyysmalli- ja mallioikeusasioissa lainoppineista tuomareista yhden tulisi olla erityisesti patenttioikeuden asiantuntija. Näille tulisi asettaa erityiset kelpoisuusvaatimukset. Jatkotyössä tulee vielä harkita, voitaisiinko esimerkiksi turvaamisasioissa käyttää jollakin tavalla kevennettyä kokoonpanoa ja kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että kokoonpano ja kelpoisuusvaatimukset ovat sopusoinnussa suunnitteilla olevan eurooppalaisen patenttioikeudenkäyntijärjestelmän kanssa.

Helsingin käräjäoikeus lausuu, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vakiintuneen ratkaisukäytännön mukaan tuomioistuimen ja tuomioistuinkäsittelyn täytyy paitsi olla muodollisesti esteetön myös näyttää puolueettomalta. On selvä, että rekisteröintipäätöstä koskevaan muutoksenhakuasian käsittelyyn osallistuneet tuomarit olisivat esteellisiä käsittelemään samaa asiaa koskevaa riita-asiaa (patentin loukkaus/patentin mitättömyys). Tuomioistuinten ja rekisteröintiviranomaisten riippumattomuutta toisistaan on nimenomaisesti edellytetty Euroopan Unionin patenttilitigaatiota valmistelevassa työryhmässä.

Helsingin käräjäoikeuden käsityksen mukaan markkinaoikeus tuskin kykenisi nykyisellä tuomarimäärällään turvaamaan immateriaalioikeudellisten asioiden esteetöntä ja myös puolueettomalta näyttävää käsittelyä. Helsingin käräjäoikeudella on sitä vastoin mahdollista edelleen laajentaa immateriaalioikeudellisten asioiden erityisosaamista, kouluttaa lisää tuomareita muiden tehtävien ohessa käsittelemään myös immateriaalioikeusasioita ja kohdistaa asioiden käsittelyyn sellaisia voimavaroja, että näiden asioiden laillinen käsittely turvataan. Helsingin käräjäoikeudella on markkinaoikeutta huomattavasti paremmat resurssit turvata immateriaalioikeudellisten asioiden asianmukainen ja esteetön käsittely.

Helsingin käräjäoikeudessa on viime vuosien aikana panostettu voimakkaasti tuomareiden ammattitaidon kehittämiseen ja erityisosaamisen syventämiseen. Myös immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelyyn on pyritty suuntaamaan jatkuvasti enemmän resursseja ja vastaavasti näiden asioiden käsittelijöiltä on edellytetty jatkuvaa kouluttautumista. On selvää, että panostusta tullaan jatkamaan. Helsingin käräjäoikeudella on kokonsa puolesta hyvät mahdollisuudet käräjätuomareiden ja hovioikeustuomareiden keskinäiseen vuorovaikutukseen, ammattitaidon ylläpitoon ja ammattitaidon parantamiseen.

Työryhmä on virheellisesti pitänyt tuomareiden virkakiertoa rasitteena, vaikka yleisten tuomioistuinten tuomareiden ammattitaidon ylläpitäminen ja monipuolinen osaaminen eri oikeuden aloilla edellyttää sitä, että he myös saavat uransa aikana monipuolisia kokemuksia erilaisista riita- ja rikosasioista. Virkakierron avulla tuomareita voidaan kouluttaa erikoisosaamista vaativiin tehtäviin. Erikoistuminen on käräjäoikeuden mukaan tärkeää, mutta ei saa johtaa ammattitaidon kapea-alaisuuteen kuten erityistuomioistuimissa on vaarana käydä. Käräjäoikeus toteaa, ettei virkakierto ole sidottu niin tarkasti määräaikaan kuin mietinnössä annetaan ymmärtää. Tällä hetkellä Helsingin käräjäoikeuden 3. osastolla on vakiintunut kokoonpano.

Lakivaliokunnan lausunnon 7/2007 vp. (Valtioneuvoston selvitys komission konsultaatioasiakirjasta koskien patenttijärjestelmän kehittämistä Euroopassa) mukaan Helsingin käräjäoikeudessa olemassa oleva asiantuntemus voitaisiin luontevasti hyödyntää siten, että kansalliset patenttiasioihin erikoistuneet tuomioistuimet toimisivat myös eurooppalaisen patenttituomioistuimen paikallisjaostoina.

Helsingin hovioikeudessa immateriaalioikeudelliset asiat on keskitetty osastolle 6, jossa on neljä immateriaalioikeudellisiin asioiden erikoistunutta tuomaria ja saman verran esittelijöitä. Immateriaalioikeusrooteliin kuuluvia henkilöitä ei kierrätetä muille osastoille kolmen vuoden välein kuten muutoin on käytäntönä. Rooteliin kuuluvat henkilöt osallistuvat myös säännöllisesti kotimaiseen ja kansainväliseen koulutukseen.

Hovioikeus kannattaa sitä, että immateriaalioikeudelliset asiat käsitellään hovioikeudessa myös vastaisuudessa säännönmukaisessa kokoonpanossa. Hovioikeus esittää kuitenkin harkittavaksi, että ainakin käsiteltäessä patenttia, hyödyllisyysmallisoikeutta, tai integroidun piirin piirimallia koskevaa riita-asiaa, hovioikeudella voisi tarvittaessa olla mahdollisuus kutsua avukseen yksi tai useampia teknillisen alan asiantuntijoita. Mahdollisuus riippuisi hovioikeuden omasta harkinnasta ja se voisi olla tarpeen käsiteltäessä esimerkiksi lääketeollisuuteen kuuluvia menetelmäpatentteja, biotekniikan alan patentteja sekä muita vastaavia valitusasioita. Tällä tavoin voitaisiin saada hovioikeuteen sama teknillinen asiantuntemus kuin Helsingin käräjäoikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa tällä hetkellä on.

Helsingin hovioikeus kannattaa työryhmän ajatusta siitä, että asiantuntijaa voitaisiin käyttää myös muissa asiaryhmissä ja että asiantuntijalla olisi oikeuden jäsenen asema.

Helsingin hovioikeus toteaa, että sillä on patenttilain 69 §:n ja oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 44 §:n perusteella patenttiasioissa mahdollisuus pyytää patenttiviranomaisen lausunto. Hovioikeus esittää harkittavaksi, että lausunnon pyytämismahdollisuus ulotettaisiin myös muihin teollisoikeudellisiin asioihin ja että kyseinen mahdollisuus olisi ehkä myös turvaamistoimiasioissa.

Markkinaoikeus katsoo, ettei tässä vaiheessa ole vielä tarkoituksenmukaista ottaa tarkemmin kantaa asioiden käsittelykokoonpanoihin tai kokoonpanon jäsenten kelpoisuusvaatimuksiin, vaan että sanottujen kysymysten yksityiskohtainen tarkastelu on luontevinta jättää suoritettavaksi asian jatkovalmistelun yhteyteen. Markkinaoikeus ei katso tämän merkitsevän huomattavampaa periaatteellista muutosta nykytilaan, sillä markkinaoikeustuomariksi nimittäminen edellyttää jo nykyisellään tiettyjen laissa säädettyjen erityisten kelpoisuusehtojen täyttämistä.

Markkinaoikeus haluaa kiinnittää huomiota työryhmän mietinnössä ehdotettuun seikkaan siitä, että patentti-, hyödyllisyysmalli- ja mallioikeusasioiden kokoonpanon osalta säädettäisiin erikseen siitä, että lainoppineista tuomareista yhden tulisi olla erityisesti patenttioikeuden asiantuntija, jolle olisi asetettu erityinen kelpoisuusvaatimus. Markkinaoikeus suhtautuu jossain määrin varauksellisesti siihen, että sen kaltaisen erityistuomioistuimen kohdalla olisi tarvetta säätää vielä erikseen työryhmän mietinnössä ehdotetulla tavalla.

Markkinaoikeuden katsoo riittäväksi, että markkinaoikeustuomareista säädettävillä erityisillä kelpoisuusehdoilla varmistetaan patenttioikeuden asiantuntemuksen tuleminen edustetuksi markkinaoikeuden tuomarikunnassa. Se, että kyseinen asiantuntemus tulee myös hyödynnetyksi yksittäisen patentti-, hyödyllisyysmalli- ja mallioikeusasian käsittelyssä, on markkinaoikeuden näkemyksen mukaan sen sijaan täysin riittävässä määrin taattavissa asioiden jakamista ym. koskevilla tuomioistuimen sisäisillä toimenpiteillä. Tällä tavalla taataan paremmin myös joustavuus asioiden käsittelyssä yksittäistapauksissa ja estetään asioiden joutuisan käsittelyn vaarantuminen.

Keskuskauppakamari toteaa, että immateriaalioikeusasioita keskitettäessä tuomareiden asiantuntemuksen vahvistamisen ohella menettelyjen tehostamiseen ja nopeuttamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Yksi askel tähän suuntaan on jo otettu, kun Helsingin käräjäoikeus on muuttanut patenttiasioiden oikeudenkäyntejä siten, että patentin mitättömyyttä koskevat kanteet käsitellään 1.1.2008 alkaen pääsääntöisesti yhdessä patentin loukkausta koskevien kanteiden kanssa.

Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry toteaa, että työryhmämietinnössä viitataan kokoonpanoon, johon kuuluisivat kolme lainoppinutta jäsentä sekä yksi sivutoiminen asiantuntijajäsen. Yhdistyksen mielestä lainoppineista jäsenistä vähintään yhden tulee lisäksi olla erikoistunut kyseessä olevaan teollisoikeuden alaan.

Mietintö ei ota kantaa mitkä ovat esitetyn lainoppineen jäsenen kelpoisuus- ja pätevyysvaatimukset
nimenomaisesti patenttioikeuden osalta. Patenttiasiamiesyhdistyksen mielestä toimi on erittäin vaativa ja sen vuoksi tällaisen tuomarin koulukseen eivät yksittäiset kurssit enää riittäisi, vaan koulutukseen tulisi panostaa johdonmukaisella ja ennen kaikkea eurooppalaisella jatkuvalla koulutuksella.

Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry:n mielestä patenttioikeudenkäynneissä olennaista on yhdistää esitetyt tekniset asiat patenttioikeudellisiin johtopäätöksiin. Tämän vuoksi ei riitä, että sivutoiminen asiantuntijajäsen on ainoastaan teknisesti pätevöitynyt, vaan hänellä tulisi olla lisäksi syvällinen tietämys patenteista sisältäen patenttilainsäädännön ja soveltamisen erityisesti patenttivaatimusten tulkinnassa. Tämän vuoksi Suomen Patenttiasiamiesyhdistys esittää, että sivutoimisella asiantuntijajäsenellä olisi esillä olevan asian kannalta soveltuva teknillinen tai luonnontieteellinen ylempi korkeakoulututkinto sekä syvällinen tietämys patenttialalta. Tällainen henkilö voisi olla esimerkiksi eurooppapatenttiasiamies tai vaihtoehtoisesti Patentti- ja rekisterihallituksen valituslautakunnan jäsen tai kokenut tutkijainsinööri, painottaen jatkokoulutusta eurooppalaiseen yhtenäiseen patenttikäytäntöön sekä loukkaustapausten erityiskysymyksiin.

Helsingin käräjäoikeudessa nykyisin vallitsevan käytännön kaltaisia eri tekniikan alojen asiantuntijoita ei IPR-tuomioistuimessa pääsääntöisesti tarvita. Jos IPR-tuomioistuimen sivutoiminen asiantuntijajäsen katsoisi, että käsiteltävänä olevan patentin tai patenttihakemuksen tekninen sisältö on niin erikoistunutta, että hänen tekninen tietämyksensä ei riitä päätöksen tekemiseen, IPR-tuomioistuin voisi käyttää erityistä teknistä asiantuntijaa lausunnon antamiseen. Käsittelyn osapuolet voivat luonnollisesti itse kutsua teknisiä asiantuntijoita todistajiksi.

Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry:n mielestä kokoonpanon tulisi olla yhteneväinen eurooppalaisen käytännön kanssa.

Suomen Asianajajaliitto – Finlands Advokatförbund yhtyy työryhmän käsitykseen kolmesta lainoppineesta jäsenestä ja yhdestä sivutoimisesta asiantuntijajäsenestä kaikissa asiaryhmissä luontevana tuomioistuimen kokoonpanona. Asiantuntijajäsen olisi ilmeisesti tuomioistuimen päätösvaltainen sivutoiminen jäsen. Teknisten asiantuntijoiden käyttäminen patenttiriidoissa tuomioistuimen apuna on ollut välttämätöntä. Yhtä lailla on tärkeäksi osoittautunut se, että he osaavat ottaa kantaa teknisiin kysymyksiin, eivät siihen, mikä on oikea tuomioistuimen ratkaisu. Ehdotetussa järjestelmässä yhden asiantuntijajäsenen olisi siis korostetusti eriytettävä tekninen arviointi ja oikeudellinen arviointi. Tässä ei uskota syntyvän ongelmia. Myös ehdotettu asiantuntijajäsenten valintamenettely on perusteltu. Kannatettavaa on myös, että patent-

ti-, hyödyllisyysmalli- ja mallioikeusasioissa yhden lainoppineen tuomarin tulisi olla erityisesti patenttioikeuden asiantuntija.

Turvaamistoimiasiat ovat summaarisia hakemusasioita, minkä vuoksi ne tulisivat yhden tuomarin ratkaistavaksi. Asianajajaliiton käsityksen mukaan tämä menettely on toiminut hyvin nykyisellääkin eikä ole nähtävissä ongelmia markkinaoikeudessa. Etuna on vielä, että markkinaoikeudessa hakemuksen ratkaiseva tuomari voisi tarvittaessa kääntyä asiantuntijatuomarin puoleen turvaamistoimen edellytysten selkiinnyttämiseksi.

Asianajajaliitto ei pidä merkittävänä esteellisyyskysymystä eikä näe, että väiteasian ratkaiseminen estäisi vastaavan riita-asian ratkaisemisen markkinaoikeudessa. Oikeudenkäymiskaaren 13:7 § 2 koskee lähinnä juttujen palauttamistilanteita hovioikeudesta käräjäoikeuteen. Väiteasiat ja riita-asiat ovat erilaisia; pääsääntöisesti väiteasiassa vedotaan kirjallisiin patentoinnin esteisiin, kun taas riita-asiassa esteitä voi olla muitakin ja käsittely tapahtuu mm. todistajia kuulemalla. Asianajajaliitto pitää riittävänä sitä, että OK 13:7 § 2 sisältää mahdollisuuden tehdä esteellisyysväite tuomaria kohtaan ja että se väite tutkitaan asianmukaisesti.

Suomen Teollisoikeudellinen Yhdistys ry pitää tärkeänä, että suomalaisilla tuomareilla olisi mahdollisuus pätevöityä ja osallistua suunnitellun eurooppalaisen oikeudenkäyntijärjestelmän puitteissa tapahtuvaan ratkaisutoimintaan.

STY katsoo, että työryhmän ehdotus on osunut oikeaan tuomioistuimen kokoonpanoon liittyen. Tehokkaalle ja asiantuntevalle IPR-asioita keskitetysti ratkaisevalle tuomioistuimelle on taattava riittävä asiantuntemus immateriaalioikeuksista ja ratkaisun kohteena olevasta tekniikasta tai muusta riitakysymyksestä. Tuomioistuimelle on tämän vuoksi turvattava riittävät henkilöresurssit, vakituiset tuomarinvirat ja ammattitaitoiset eri alojen asiantuntijat tuomioistuimen sivutoimisiksi asiantuntijajäseniksi. Suomessa on useissa tuomioistuimissa, PRH:n palveluksessa ja muissa tehtävissä toimivia henkilöitä, joilla on kertynyt vuosien mittaan osaamista ja kokemusta immateriaalioikeuksista. STY katsoo, että tätä osaamista ja kokemusta tulee pyrkiä hyödyntämään ehdotetussa IPR-tuomioistuimessa täytettäessä tuomioistuimeen perustettavia virkoja.

Suomen tuomariliitto ry toteaa, että työryhmä on esittänyt asiantuntijoiden ottamista tuomioistuimen sivutoimisiksi jäseniksi. Tuomariliitto esittää, että teknillisen alan asiantuntijoiden asemaa ja tarvetta edelleen selvitettäisiin myös muutoksenhakuasteissa.

Käräjäoikeudessa patenttiasioita käsiteltäessä on mukana kaksi teknillisen alan asiantuntijaa, jotka eivät ole tuomarin asemassa. Jos asiantuntijat ovat työryhmän ehdottamalla tavalla tuomioistuimen jäseniä, he joutuvat ottamaan itsenäisesti kantaa kaikkiin käsittelyssä ratkaistaviin kysymyksiin, ei vain tekniikkaa sivuaviin ongelmiin. Asiantuntijajäsenet osallistuisivat päätöksentekoon oikeudenkäyntiin liittyvissä prosessuaalisissa kysymyksissä, näyttöarvioinnissa, oikeudenkäyntikulukorvauksissa ynnä muussa. Asiantuntijoilla ei kuitenkaan ole koulutusta eikä kokemusta tällaisten oikeudellisten kysymysten ratkaisemiseen.

6 Perustuslain merkitys ja muutoksenhakuoikeus

Työryhmä perusteli päätymistään eri vaihtoehdoista markkinaoikeuteen perustuslaissa säädetyllä tuomioistuinorganisaation kahtiajaolla yleisiin ja hallintotuomioistuimiin. Muutosta markkinaoikeuden ratkaisuun haettaisiin yleisistä tuomioistuimista siirrettävissä asioissa korkeimmalta oikeudelta ja Patentti- ja rekisterihallituksen valituslautakunnasta siirrettävissä asioissa korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Tilanteissa, joissa väitemenettelyn muutoksenhakuvaihe markkinaoikeudessa yhdistettäisiin loukkauskanteeseen, muutosta haettaisiin kuitenkin koko päätökseen korkeimmalta oikeudelta.

Muutoksenhakusääntelyä markkinaoikeudesta korkeimpaan oikeuteen tulisi ehdotuksen mukaan mahdollisesti väljentää niin, että korkeimman oikeuden olisi valituslupaharkinnassa arvioitava markkinaoikeuden ratkaisun oikeellisuus ainakin oikeuskysymyksen osalta. Niiltä osin kuin muutoksenhaku Patentti- ja rekisterihallituksen ratkaisusta tapahtuisi valituslautakunnan sijasta markkinaoikeuteen, olisi mahdollista harkita valitusluvan käyttöön ottamista haettaessa muutosta markkinaoikeuden ratkaisuun korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Opetusministeriö pitää ehdotusta markkinaoikeuden toimimisesta teollis- ja tekijänoikeusasioiden tuomioistuimena ongelmallisena. Erittäin vakava ongelma syntyisi, kun muutoksenhaun osalta siirryttäisiin valituslupajärjestelmään. Hovioikeus ensimmäisenä muutoksenhakuvaiheena poistuisi, ja markkinaoikeuden ratkaisusta voisi valittaa korkeimpaan oikeuteen ainoastaan silloin, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Ehdotuksen myötä valitusasioiden käsittelyn tehokkuus saattaisi lisääntyä, mutta yksittäistapauksissa kansalaisen ja yrityksen oikeusturva voisi vakavasti vaarantua.

Opetusministeriö katsoo, että tekijänoikeusriitojen käsittelyssä osapuolilla tulisi aina olla mahdollisuus saada ensimmäisen asteen tuomioistuimen ratkaisu tutkittavaksi ylemmässä tuomioistuimessa.

Tämän mahdollistaisi se, että ratkaisu teollisoikeusasioiden yksinomaiseksi ja tekijänoikeusasioiden valinnaiseksi oikeuspaikaksi kehitettäisiin nykyisen käräjäoikeusmallin pohjalta, jolloin käytettävissä olisi normaali valitustie hovioikeuden kautta korkeimpaan oikeuteen.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa muutoksenhausta, että korkein oikeus näyttää olevan yhteensopiva ensimmäisenä valitusasteena TRIPS -sopimuksen sanamuodon kanssa huolimatta valituslupamenettelystä. Sopimuksessa viitataan nimittäin valitusasteen osalta kansallisten määräysten puitteissa tapahtuvaan soveltamiseen ilman muita erityisiä rajoituksia esimerkiksi valituslupajärjestelmän tai sen puitteissa myönnettävien lupien suhteen.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että ehdotuksessa optiona mainittua valituslupajärjestelmän luomista ei voida pitää oikeudellisesti mahdottomana, jos ensimmäisenä valitusasteena olisi valituslautakunnan sijasta tuomioistuin. Mietinnössä mainituista TRIPS-sopimuksesta johtuvista syistä valitusluvan myöntämisperusteet tulisi tällöin kuitenkin säätää sellaisiksi, että valituslupaharkinnassa olisi tutkittava markkinaoikeuden ratkaisun oikeellisuus ainakin oikeuskysymyksen osalta. Varsin epäjohdonmukainen lopputulos asioiden jakamisesta markkinaoikeudelle ja valituslautakunnalle olisi kuitenkin se, että markkinaoikeuden ratkaisemissa asioissa tarvittaisiin valituslupa, mutta valituslautakunnan ratkaisemissa asioissa sellaista ei voida vaatia, koska tältä osalta korkein hallinto-oikeus olisi ainoa asiaa käsittelevä tuomioistuin.

Korkein hallinto-oikeus suhtautuu kuitenkin varauksellisesti ajatukseen saattaa valittaminen korkeimpaan hallinto-oikeuteen luvanvaraiseksi patentteja, hyödyllisyysmalleja sekä oikeutta integroidun piirin piirimalleja koskevissa asioissa. Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 6 §:n 2 ja 3 momentin mukaan korkein hallinto-oikeus voi ratkaista valituslupaa koskevan asian kolmen jäsenen kokoonpanossa ilman asiantuntijajäseniä. Tekniikan alan asiantuntijajäsenten osallistuminen asian käsittelyyn näyttää kuitenkin tarpeelliselta useimmissa edellä mainituissa asioissa, vaikka kysymys olisi valitusluvan myöntämiseen liittyvästä harkinnasta, koska ratkaistavat oikeuskysymykset liittyvät yleensä keksinnön uutuuteen tai keksinnöllisyyteen. Näin ollen käytännössä jouduttaisiin valitusluvat ja valitukset ratkaisemaan samanlaisessa seitsemän jäsenen kokoonpanossa. Tällöin valituslupajärjestelmä ainoastaan pitkittäisi asian käsittelyä korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Tavaramerkkejä ja malleja koskevissa asioissa ei valituslupajärjestelmä vaikuta samalla tavalla ongelmalliselta, joskaan sitä ei asioiden lukumäärät huomioon ottaen voitane pitää kovin tarpeellisena.

Korkein hallinto-oikeus on kiinnittänyt huomiota Patentti- ja rekisterihallituksen valituslautakunnan epätyydyttävään asemaan monessa yhteydessä ja ehdottanut, että valituslautakunta kehitetään Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan vaatimusten edellyttämäksi itsenäiseksi tuomioistuimeksi, jolloin muun muassa suullisen käsittelyn järjestämisvelvollisuutta koskeva ongelma poistuisi.

Nyt valituslautakunnan asemaan ehdotetaan muutokseksi vain sen toimivallan kaventamista, joka koskisi valituksia väitteisiin ja mitättömäksi julistamista koskeviin vaatimuksiin annetuista Patentti- ja rekisterihallituksen päätöksistä. Pääkysymyksenä valituslautakunnan toimivaltaan jäävissä asioissa on yleensä, aivan kuten niissä asioissa, joissa on tehty väite, haetun IPR -oikeuden rekisteröintikelpoisuus. Ehdotettu, muodolliseen kaksiasianosaisasemaan perustuva kahtiajako on siten materiaalisesti varsin epälooginen eikä se miltään osin poista valituslautakunnan muodolliseen asemaan liittyviä ongelmia. Valituslautakunnan käsiteltäväksi jäisi nykyistä huomattavasti pienempi juttumäärä.

Helsingin hovioikeus pitää työryhmän perustuslaillista argumentaatiota ongelmallisena.

Mietinnössä 2005:2 on todettu, ettei perustuslaillisia esteitä siirtää PRH:n valituslautakunnassa olevat asiat yleisiin tuomioistuimiin olisi. Asioiden keskittäminen markkinaoikeuteen merkitsisi muutoksenhakuoikeuden rajoittamista, mitä voidaan pitää perustuslaillisesti ongelmana.

Hovioikeus toteaa, että hallinnollisessa menettelyssä ja tuomioistuinmenettelyssä käsiteltävien asioiden raja on jossain määrin keinotekoinen, sillä Helsingin käräjäoikeudessa ja Helsingin hovioikeudessa käsitellään PRH:n rekisteröimiä oikeuksia koskevia mitätöimis- ja vahvistuskanteita. Hallinnollisessa menettelyssä käsiteltävillä asioilla ei siten ole mietinnössä kuvattua merkittävää ja itsenäistä asemaa.

Työryhmän mietinnössä 2005:2 on arvioitiin jo tuomioistuinlaitoksen kahtiajaosta seuraavaa ongelmaa. Silloinen työryhmä käytti asiantuntijanaan professori Olli Mäenpäätä, joka totesi, että valitustie hallinnollisen viranomaisen päätöksestä yleiseen tuomioistuimeen on mahdollinen, mikäli siihen on painavia syitä. Edellisen työryhmän enemmistö katsoikin, että on olemassa painavia syitä siirtää valitustie hallinnollisen viranomaisen päätöksistä yleiseen tuomioistuimeen, Helsingin käräjäoikeuteen. Työryhmä ei ole mietinnössä 2007:20 tuonut esiin,

miksi painavia syitä siirtää valitukset PRH:n valituslautakunnasta Helsingin käräjäoikeuteen ei enää olisi.

Mikäli asiat siirrettäisiin markkinaoikeuteen, korkeimmasta oikeudesta muodostuisi ensimmäinen ja ainoa muutoksenhakuaste haettaessa riita-asiassa muutosta. Työryhmä on todennut tämän heikentävän muutoksenhakuoikeutta, mutta mietinnön mukaan ongelmaa ei kuitenkaan synny, koska markkinaoikeudessa on mahdollista saada laadukas tuomio, jolloin muutoksenhaun tarve vähenisi.

Helsingin hovioikeus toteaa, että immateriaalioikeudellisiin kanteisiin liittyy usein vaikeita näyttökysymyksiä. Markkinaoikeusvaihtoehdossa muutoksenhakuoikeutta ei näyttökysymysten osalta enää olisi, mikä merkitsisi olennaista heikennystä muutoksenhakuoikeuteen. Hovioikeus katsoo myös, että valituslupaehtojen muuttaminen immateriaalioikeudellisten asioiden kohdalta olisi perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteiden vastaista.

Tällä hetkellä PRH:n valituslautakunnassa olevien asioiden keskittäminen yleisiin tuomioistuimiin sen sijaan lisäisi yhden muutoksenhakuasteen niiden osalta ja parantaisi siten muutoksenhakuoikeutta. Työryhmän esittämällä tavalla voitaisiin myös harkita sitä, olisiko hovioikeus viimeinen muutoksenhakuaste hallinnollisessa menettelyssä käsiteltävien asioiden osalta. Mikäli korkeimmasta oikeudesta muodostettaisiin ainoa muutoksenhakutuomioistuin työryhmän edellyttämällä tavalla, tulisi samalla huolehtia korkeimman oikeuden riittävästä asiantuntemuksesta.

Helsingin käräjäoikeuden lausunnon mukaan työryhmän näkemys siitä, että Patentti- ja rekisterihallituksen valituslautakunnassa nykyisin käsiteltäviä asioita ei voitaisi perustuslain säännöksistä johtuen siirtää käsiteltäväksi käräjäoikeuteen, on virheellinen. Kuten työryhmän mietinnössä on todettu, väite- ja mitättömäksi julistamismenettelyssä vallitsee oikeudenkäynnille ominainen kaksiasianosaissuhde. Työryhmän mietinnössä todetaan, että nämä asiat soveltuvat luontevimmin nimenomaan oikeudenkäyntimenettelyssä käsiteltäviksi.

Työryhmän mietinnön mukaan valitustie voidaan ohjata hallintoviranomaisen päätöksestä yleiseen tuomioistuimeen ainakin, jos hallintoviranomaisen yksittäinen ratkaisu liittyy tai vaikuttaa yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävään asiaan. Helsingin käräjäoikeus toteaa, että väite- ja mitättömäksi julistamismenettelyasioissa on kysymys nimenomaan tällaisista asioista. Hallintoviranomaisen eli tässä tapauksessa PRH:n päätökseen liittyvä kanne on jo nykyisinkin nostettavissa Helsingin käräjäoikeudessa. Nämä asiat voitaisiin käräjäoikeudessa määrätä käsiteltäväksi hakemusasioiden käsittelyjärjestyksessä kirjallisessa menettelyssä myös riitaisilta osilta, ellei suullisen pääkäsittelyn järjestämiseen olisi erityistä perustetta. Toisin kuin mietinnössä esitetään, käräjäoikeuden käsittely myös ns. laajoissa riita-asioissa on nykyisin kehittyneen valmistelun ansiosta varsin tehokasta ja joustavaa taaten kuitenkin asian perusteellisen ja oikeudenmukaisen käsittelyn.

Edellä lausutun perusteella näiden asioiden Helsingin käräjäoikeudessa käsittelemisestä asianosaisille aiheutuvat kustannukset eivät käräjäoikeuden näkemyksen mukaan eroa siitä, jos ne käsiteltäisiin työryhmän ehdottamin tavoin markkinaoikeudessa.

Helsingin käräjäoikeus toteaa lisäksi, että mikäli immateriaalioikeudelliset asiat keskitettäisiin Helsingin käräjäoikeuden sijasta markkinaoikeuteen, muutoksenhakuoikeuden rajoittaminen riita- ja turvaamistoimiasioissa on erityisen ongelmallista ottaen huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen sekä TRIPS -sopimuksen määräykset, joiden mukaan tuomioistuimen en-

simmäisen asteen ratkaisuun on voitava saada hakea muutosta ylemmältä oikeusasteelta. Työryhmä ei ole myöskään pohtinut korkeimman oikeuden edellytyksiä käsitellä kaikkia markkinaoikeudessa vireille pantavia asioita koskevaa muutoksenhakua.

Käräjäoikeus pitää käsittämättömänä työryhmän esittämää riita- ja rikosasioiden jakoa eri tuomioistuimiin, jolloin myös muutoksenhaku määräytyisi eri tavoin riippuen siitä missä prosessilajissa asia on pantu vireille. Erilainen muutoksenhakumenettely eri prosessilajeissa johtaa kansalaiset tarkoituksettomasti eriarvoiseen asemaan ja vaarantaa yhdenvertaisen käsittelyn.

Oulun käräjäoikeuden kannan mukaan jatkovalmistelussa tulisi perusteellisesti selvittää mahdollisuus valitustien ohjaamiseksi hallintoviranomaisen päätöksestä yleiseen tuomioistuimeen ns. poikkeuksellisena järjestelynä Helsingin käräjäoikeuden valitsemiseksi keskitettyjen immateriaaliasioiden oikeuspaikaksi. Jatkovalmistelussa tulisi tällöin myös perusteellisesti selvittää mahdollisuudet helpottaa, lyhentää ja nopeuttaa muutoksenhakua käräjäoikeuden ratkaisusta.

Mikäli perustuslaissa omaksuttu tuomioistuinorganisaation kahtiajako muodostaa ylikäymättömän esteen Helsingin käräjäoikeuden valitsemiseksi kattavasti keskitettyjen immateriaaliasioiden oikeuspaikaksi, ainoaksi mahdollisuudeksi jää asioiden keskittäminen markkinaoikeuteen.

Markkinaoikeus toteaa, että työryhmämietinnön mukaan korkein oikeus olisi ensimmäinen ja ainoa muutoksenhakuaste haettaessa muutosta riita-asiassa markkinaoikeuden ratkaisuun, mikäli immateriaalioikeudelliset asiat keskitettäisiin markkinaoikeuteen.

Työryhmä on katsonut, että muutoksenhakusääntelyä markkinaoikeudesta korkeimpaan oikeuteen voitaisiin tarkistaa ainakin immateriaalioikeudellisten asioiden osalta siten, että korkeimpaan oikeuteen myönnettävän valitusluvan myöntämisperusteisiin lisättäisiin immateriaalioikeudellisten asioiden osalta peruste valitusluvan myöntämisestä, mikäli valituksen perusteella on ilmennyt aihetta epäillä markkinaoikeuden ratkaisun oikeellisuutta oikeuskysymyksen osalta. Markkinaoikeus katsoo, että työryhmän arvion paikkansapitävyyttä on pidettävä kyseenalaisena.

Markkinaoikeuden näkemyksen mukaan työryhmän tulkinta TRIPS -sopimuksen määräysten ja oikeudenkäymiskaaren 30 luvussa säädetyn valituslupajärjestelmän osalta ei vaikuta perustellulta. TRIPS -sopimuksen 41 artiklan 4 kohdassa sinänsä säädetään muun ohella, että asianosaisilla on oltava oikeus saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi myös tuomioistuimen ensimmäisen asteen antama tuomio oikeuskysymyksen osalta, ottaen kuitenkin huomioon kansalliset säännökset, joiden mukaan tuomioistuimen toimivalta voi määräytyä asian merkittävyyden mukaan. Oikeudenkäymiskaaren 30 luvussa säädetyn valituslupajärjestelmän osalta on kuitenkin huomattava, että vaikka asian tutkiminen sinänsä edellyttää, että korkein oikeus antaa ensin luvan muutoksenhakuun, sanotun ei kuitenkaan voida katsoa merkitsevän valituskieltoa, eikä siten sitä, ettei asianosaisella olisi lainkaan oikeutta valittaa ja ettei asianosaisilla näin olisi TRIPS-sopimuksen 41 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua valitusoikeutta.

Kuten työryhmän mietinnössäkin on tuotu esiin, markkinaoikeudessa nykyisin käsiteltävien markkinaoikeudellisten asioiden – joihin kuuluvat muun ohella sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaiset kieltoasiat – osalta markkinaoikeuden ratkaisuihin haetaan muutosta eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetun lain mu-

kaisesti valittamalla korkeimpaan oikeuteen, mikäli korkein oikeus myöntää valitusluvan. Ottaen huomioon nykyisen perustuslain voimassaolo kyseisiä lakeja on säädettäessä, on esitettävissä, että lainsäätäjä on katsonut perustuslain 21 §:n 2 momentin valossa riittäväksi riita-asioiden osalta sen, että tuomioistuimen ensimmäisenä asteena ratkaisemaan asiaan muutoksenhakukeinona on valittaminen korkeimpaan oikeuteen, mikäli korkein oikeus myöntää valitusluvan.

Markkinaoikeus haluaa lisäksi tuoda esiin sen, että ainakin sen perusteella, mitä havaintoja markkinaoikeus on voinut tehdä muutoksenhakemisesta ja valituslupien myöntämisestä markkinaoikeudellisissa asioissa markkinaoikeuden historian ensimmäisten kuuden vuoden ajalta, on esitettävissä, että voimassaolevat oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n valituslupaperusteet tarjoavat korkeimmalle oikeudelle varsin hyvän mahdollisuuden joustavuuteen lupaperusteita sovellettaessa.

Se, että immateriaalioikeudellisten riita-asioiden osalta vastaisuudessa olisi mahdollista hakea muutosta ainoastaan valittamalla luvanvaraisesti korkeimpaan oikeuteen, merkitsisi sinänsä nykyisin käräjäoikeuksissa käsiteltävien asioiden osalta muutoksenhakumahdollisuuksien kaventumista nykytilaan verrattuna ja siinä mielessä oikeusturvan heikentymistä. Kyseisen seikan voi toisaalta kuitenkin nähdä olevan yksi ratkaisu siihen, millä keinoin luoda edellytyksiä oikeusturvan paremmalle saatavuudelle. Työryhmän mietinnössäkin on nimittäin kiinnitetty huomiota tärkeyteen poistaa niitä esteitä, jotka tosiasiassa vaikeuttavat tai pitkittävät asianosaisen pääsyä oikeuksiinsa. Tällaisina esteinä mietinnössä on mainittu asian kokonaiskesto sen vireillepanosta lainvoimaiseen ratkaisuun sekä oikeudenkäynnin kustannukset. Yhden muutoksenhakuasteen poistaminen parantaisi kiistämättä molemmissa mainituissa suhteissa oikeusturvan saatavuutta. Tältä osin erityistä merkitystä voidaan kenties ajatella olevan annettavissa myös sille, miten nimenomaan juuri oikeusturvaa tavoittelevat tahot suhtautuvat ajatukseen kaventaa muutoksenhakumahdollisuuksia.

Eräänlaisena ”reaalisena näkökohtana” voidaan myös esittää, että pienen maan kohdalla haasteena on aina asiantuntijoiden riittävyyden takaaminen. Pelkällä muutoksenhakumahdollisuudella sinänsä ei liene juurikaan merkitystä, mikäli samaan aikaan ei pystytä takaamaan muutoksenhakuasteeseen vähintään samantasoista asiantuntemuksen tasoa kuin mikä ensimmäisen asteen tuomioistuimessa on.

Patentti- ja rekisterihallitus toteaa, että työryhmän mietinnön mukaan niiltä osin kuin muutoksenhaku PRH:n ratkaisuista tapahtuisi ehdotetulla tavalla valituslautakunnan sijasta tuomioistuimeen, olisi mahdollista harkita valitusluvan käyttöön ottamista haettaessa muutosta markkinaoikeuden ratkaisuun korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Tältä osin Patentti- ja rekisterihallitus katsoo, että on tärkeää säilyttää muutoksenhakumahdollisuus korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Esimerkiksi tavaramerkin sekoitettavuuden arviointi voitaisiin jatkossa ratkaista väiteasiaa koskevan valituksen käsittelyssä joko markkinaoikeudessa tai Patentti- ja rekisterihallituksen valituslautakunnassa sen ratkaistessa valitusta viraston sekoitettavuuden perusteella tekemästä rekisteröinnin hylkäyspäätöksestä. Tällöin valituslautakunnan päätöksestä voitaisiin valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, kun taas markkinaoikeuden päätöksen osalta jouduttaisiin ehkä hakemaan valituslupaa. Oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi olisi tärkeää, että molemmissa tapauksissa voitaisiin saada ylimmän tuomioistuimen ratkaisu.

Patentti- ja rekisterihallitus katsoo, että silloin kun teollisoikeudellisissa hakemusasioissa ei tule ulkopuolisia kolmannen osapuolen tekemiä väitteitä, tulisi prosessin joutuisuuden takaamiseksi ja lisäkustannusten välttämiseksi valitusten edelleen kulkea hallintolainkäyttötietä PRH:n valituslautakunnan kautta korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Elinkeinoelämän Keskusliitto EK **ja** ***Teknologiateollisuus ry*** pitävät työryhmän ehdotusta muutoksenhausta hallinnollisissa asioissa korkeimmalta hallinto-oikeudelta ja riita-asioissa korkeimmalta oikeudelta perusteltuna. Keskittämällä IPR-asiat mahdollisimman kattavasti markkinaoikeuteen, voidaan ensimmäisessä asteessa taata paras mahdollinen IPR-asiantuntemus, jolloin muutoksenhakutarve vähenee ja voidaan perustellusti luopua yhdestä muutoksenhakuasteesta. Vaikka yhden muutoksenhakuasteen poistamisen voitaisiinkin väittää tietyllä tavalla heikentävän oikeusturvaa, IPR-asioiden mahdollisimman kattava keskittäminen ensimmäisessä asteessa parantaisi kuitenkin oikeusturvan saatavuutta.

EK ja Teknologiateollisuus toteavat, että jo nykyisin markkinaoikeudellisissa asioissa markkinaoikeus on ensimmäinen aste, jonka ratkaisuista voi hakea muutosta valitusluvalla korkeimmalta oikeudelta. Kun laki eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä säädettiin, eduskunnan perustuslakivaliokunta piti riittävänä, että ensimmäisen asteen tuomioistuimen ratkaisemaan asiaan on muutoksenhakukeinona valittaminen korkeimpaan oikeuteen valitusluvalla. EK:n ja Teknologiateollisuuden näkemyksen mukaan oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n valituslupaperusteet antavat korkeimmalle oikeudelle hyvät mahdollisuudet joustavuuteen lupaharkinnassa, kuten on tapahtunut markkinaoikeudellisissa asioissa. Yritykset eivät myöskään ole pitäneet huonona nykyistä järjestelmää, joissa markkinaoikeudellista asioista voidaan valittaa korkeimpaan oikeuteen vain valitusluvalla.

EK ja Teknologiateollisuus katsovat, että nykyinen korkeimman oikeuden valituslupajärjestelmä täyttää myös TRIPS -sopimuksen 32 artiklan ja 41 artiklan 4 kohdan vaatimukset. Korkeimman oikeuden valituslupajärjestelmä ei voi tarkoittaa valituskieltoa eikä sitä, ettei asianosaisella olisi muutoksenhakukeinoa käytettävissään.

Keskuskauppakamari ei täysin yhdy työryhmän käsitykseen, että PRH:n päätöstä koskevan muutoksenhaun siirtäminen käräjäoikeuteen ei ole mahdollista perustuslaki huomion ottaen. Siitä huolimatta, että perustuslain 98–99 §:n säännökset perustuvat riita- ja rikosasioiden sekä hallintolainkäyttöasioiden kahtiajaolle, rajanveto näiden juttutyyppien välillä ei ole selkeä.

Perustuslain säännöstä, jonka mukaan valitukset hallintoviranomaisen päätöksestä käsitellään hallintolainkäyttöelimessä, on poikkeuksia. Perustuslakivaliokunnan lausunnot (esimerkiksi PeVL 4/2005 vp ja PeVL 32/2005 vp) osoittavat keskuskauppakamarin mukaan, että muutoksenhaku hallintoviranomaisen päätöksestä voidaan ohjata yleiseen tuomioistuimeen, jos päätöksiä koskevien asioiden erityisluonne sitä edellyttää. Muutoksenhakukysymykset on siis monesti katsottu mahdolliseksi järjestää tarkoituksenmukaisimmalla tavalla perustuslainsäännösten sitä estämättä.

Markkinointiviestinnän Toimistojen Liitto MTL ry katsoo, että mikäli IPR-asiat päätetään keskittää markkinaoikeuteen, tulisi kiinnittää erityistä huomiota muutoksenhaun asemaan, koska nykyisen lainsäädännön mukaan markkinaoikeuden päätöksistä voi valittaa korkeimpaan oikeuteen ainoastaan niissä tapauksissa, joissa korkein oikeus myöntää valitusluvan. Kyseinen ratkaisu ei välttämättä ole paras mahdollinen oikeusvarmuuden kannalta, mikäli alioikeuden tuomiosta ei voisi valittaa ainakin yhteen ylempään tuomioistuimeen. MTL ehdottaa erilaisten vaihtoehtojen tutkimista sen selvittämiseksi, voitaisiinko valitusoikeus mark-

kinaoikeuden ensimmäisenä asteena tekemästä päätöksestä taata ainakin yhteen ylempään tuomioistuimeen.

Tekijöiden, kustantajien ja esittävien taiteilijoiden yhteinen tekijänoikeusjärjestö Kopiosto ry toteaa, että mikäli tekijänoikeudelliset riita-asiat keskitetään markkinaoikeuteen, tulee kiinnittää erityistä huomiota muutoksenhakuoikeuden olemassaolon ja tosiasiallisen toimivuuden varmistamiseen.

Suomen Anti-piratismiyhdistys ry (FACG) toteaa, että korkein oikeus olisi ainoa muutoksenhakuaste immateriaalioikeutta koskevissa riita-asioissa, mikäli immateriaalioikeusasiat keskitettäisiin markkinaoikeuteen työryhmämietinnössä esitetyn mukaisesti. Lähtökohtaisesti oikeusturvan kannalta tämä on erittäin epätoivottava muutos erityisesti, kun huomioidaan se, että immateriaalioikeudelliset asiat ovat usein varsin komplisoituja.

Mikäli muutoksenhausta hovioikeuteen kuitenkin päätettäisiin luopua, haluaa FACG lausua, että valitusluvan myöntämisperusteiden sääntely on nykyisellään riittämätön ja siihen tulisi kiinnittää huomiota selvitettäessä mahdollisuuksia valittaa markkinaoikeuden ratkaisusta. Toivottavaa olisi myös, että KKO perustelisi päätöksensä, jolla se hylkää valituslupahakemuksen.

Sinänsä käsittelyn nopeuttamisen kannalta yhden muutoksenhakuasteen poisjääminen on positiivinen asia. Erityisesti tuoteväärennös- ja tulliasioissa käsittelyn nopeuttaminen olisi erityisen toivottavaa. FACG kuitenkin toteaa, ettei muutoksenhakumahdollisuuksien merkittävää heikentymistä korvaa käsittelyn nopeutuminen, joka vieläpä tuoteväärennös- ja tulliasioissa on aikaansaatavissa suoraan EU-asetuksen nojalla, kunhan jo käynnissä olevan tullilain muutostyö saatettaisiin mahdollisimman pian loppuun.

Suomen Asianajajaliitto – Finlands Advokatförbund toteaa, että perustuslain asettamat velvoitteet ovat haastavia, mutta ne ovat ratkaistavissa samoin kuin kilpailuoikeudellisissa asioissa eli keskittämällä riita-asiat ja muutoksenhaku rekisteröintiasioissa ensimmäisenä asteena markkinaoikeuteen. Asianajajaliitto yhtyy työryhmän johtopäätökseen siitä, että perustuslain estämättä muutoksenhakua hallintoasioissa voidaan siirtää markkinaoikeudelle erityistuomioistuimena säätämällä siitä laki.

Riita-asioiden muutoksenhaku hovioikeuteen tulee turvata. Asianajajaliiton mielestä on kuitenkin välttämätöntä, että valitusmahdollisuus hovioikeuteen säilytetään markkinaoikeudessa. Immateriaalioikeudellisille riita-asioille on luonteenomaista harkinnan- ja arvionvaraisuus, joka perustuu näytön arviointiin. Ehdotuksen mukaan tällaiset kysymykset jäisivät käytännössä markkinaoikeuden päätöksen varaan ja korkeimpaan oikeuteen päästäisiin vain oikeuskysymyksistä. Herääkin kysymys, onko riittävästi mietitty valitusmahdollisuutta hovioikeuteen, koska immateriaalioikeudelliset riita-asiat ovat lähes poikkeuksetta laajoja riita-asioita, joiden näytön arviointi pitää voida kyseenalaistaa toisessa oikeusasteessa. Korkeimmassa oikeudessa se ei olisi ehdotuksen mukaan mahdollista.

Immateriaalioikeudelliset riita-asiat ovat Asianajajaliiton käsityksen mukaan poikkeuksetta merkittäviä ja sellaisia, joissa hovioikeus järjestää pääkäsittelyn. Asianajajaliiton käsityksen mukaan valitusmahdollisuuden puuttuminen vaarantaisi merkittävästi oikeusturvaa immateriaalioikeudellisissa riita-asioissa ja olisi perustuslain 21 § 2 momentin oikeusturvasäännöksen vastaista. Oikeusturva koskee niin rikos- kuin riita-asioitakin ja se on yhtä lailla sekä henkilön että oikeushenkilön turvaa. Perustuslain mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuul-

luksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Asianajajaliiton käsityksen mukaan työryhmän ehdottama lisäys korkeimman oikeuden valituslupaperusteisiin ei olisi riittävä, koska se kohdistuisi vain oikeuskysymyksiin ja monet esim. sopimusoikeusliitännäiset immateriaalioikeusasiat eivät sisällä sellaisia oikeuskysymyksiä, jotka voitaisiin vaikeuksitta erottaa näyttökysymyksistä.

Perustuslain muutoksenhakuedellytyksen on joissakin tapauksissa katsottu täyttyvän valituslupamahdollisuudella korkeimpaan oikeuteen. Asianajajaliiton käsityksen mukaan tämä ei ole kuitenkaan ole mahdollista täysimittaisten riita-asioiden, erityisesti immateriaalioikeudellisten riita-asioiden kohdalla.

Tätä taustaa vasten Asianajajaliitto pitää tärkeänä, että vielä selvitettäisiin valittamismahdollisuutta Helsingin hovioikeuteen markkinaoikeuden immateriaalioikeudellisista riita-asioista. Se turvaisi oikeudenhaltijoiden oikeusturvan yksiasteisuutta paremmin ja se edesauttaisi myös tuomareiden ammattitaidon ja osaamisen ylläpitämistä. Erityistuomioistuin perustetaan lailla (PerL 98 §) käyttämään tuomiovaltaa erikseen määrätyillä toimialoilla. Tämä säännös ei estä valittamista erityistuomioistuimen päätöksestä hovioikeuteen.

Hovioikeuden valitusmahdollisuuden säilyttäminen ei myöskään tuo sellaista neliasteista valitusmahdollisuutta, jota vieroksuttiin markkinaoikeuden perustamisen yhteydessä. Immateriaalioikeudellisissa riita-asioissahan markkinaoikeus olisi ensimmäinen aste. Hallinnollisissa immateriaalioikeusasioissa markkinaoikeus olisi toinen aste, josta on luontevaa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Suomen Lakimiesliitto ry näkee ongelmalliseksi, että työryhmämietinnössä mainitaan riita-asioiden muutoksenhakutuomioistuimeksi ainoastaan korkein oikeus. Lakimiesliiton mukaan tämä ei ole perustuslain 21 §:n 2 momentin kannalta tyydyttävä tilanne. Luonteeltaan harkinnan- ja arvionvaraisille immateriaalisille riita-asioille täytyy olla olemassa muutoksenhakujärjestelmä, jossa asianosaisen valituksen käsittely ei ole valitusluvan varassa, kuten se työryhmän ehdotuksen mukaan tulisi olemaan.

Työryhmän ehdotus jättäisi näytön arviointiin liittyvät kysymykset markkinaoikeuden päätöksen varaan, ja korkein oikeus käsittelisi ainoastaan oikeuskysymykset. Lakimiesliitto ei pidä tätä järjestelyä oikeusturvan kannalta riittävänä johtuen immateriaalioikeudellisten asioiden merkittävyydestä laadultaan, laajuudeltaan ja taloudellisilta vaikutuksiltaan, ja ehdottaa jatkovalmisteluissa mietittäväksi valitusmahdollisuutta hovioikeuteen.

Lääketeollisuus ry pitää perusteltuna työryhmän esittämää ratkaisua, jonka mukaisesti markkinaoikeuden päätöksistä haettaisiin hallinnollisissa asioissa muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta ja riita-asioissa korkeimmalta oikeudelta. Jos ensimmäisen asteen käsittelyä keskitetään esitetyllä tavalla, voidaan sen olettaa vähentävän ylipäätään muutoksenhakutarvetta ja lisäävän yritysten oikeusturvaa, mikä kompensoisi yhden muutoksenhakuasteen vähentymisestä aiheutuvaa oikeusturvan heikennystä. Olennaista on nimenomaan se, että yrityksillä on mahdollisuus saada laadukas ja asiantunteva päätös nopeasti ja mahdollisimman kustannustehokkaasti.

Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry pitää kannatettavana, että tavoitteena pidetään sitä, että IPR-tuomioistuimen ratkaisut ovat korkeatasoisia. Yhdistyksen mielestä on kuitenkin välttä-

mätöntä saada oikeus valittaa IPR-tuomioistuimen päätöksistä kerran ilman luvanvaraisuutta ainakin niissä asioissa, joissa IPR-tuomioistuin toimii ensimmäisenä käsittelevänä asteena. Valitusoikeuden tulee koskea myös näytön arviointia koskevia kysymyksiä, joilla immateriaalioikeusasioissa on yleensä hyvin suuri merkitys. Koska mietinnön perusteella valitusmahdollisuus korkeimpaan oikeuteen ei koskisi käsittelyvirheitä, jäisi tulkinnanvaraisten päätösten osalta valitusmahdollisuus kokonaan pois. Tämä on vastoin Suomen perustuslain määrittelemää oikeutta muutoksenhakuun.

Näin ollen Patenttiasiamiesyhdistyksen näkemyksen mukaan IPR-tuomioistuimen ratkaisuista tulee voida valittaa hovioikeuteen. Asian valmistelun myöhemmissä vaiheissa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että myös valitusportaassa on käytettävissä riittävä asiantuntemus kyseessä olevan teollisoikeuden lainsäädännöstä ja käytännöstä.

Suomen Teollisoikeudellinen Yhdistys ry toteaa, että työryhmän TRIPS -sopimuksen arviointia koskevat havainnot ja perustelut ovat erittäin lyhyitä ja perustuvat kahden artiklan käsittelyyn. Arvioinnissa ei ole kuitenkaan otettu huomioon sitä miten erilaisia maita ja oikeusjärjestelmiä TRIPS -sopimus koskee. Lisäksi on sivuutettu TRIPS -sopimuksen yleisjaksossa jäsenvaltioille asetettu mahdollisuus päättää vapaasti niistä toimenpiteistä, joilla ne saattavat sopimuksen mukaiset velvoitteet omaan oikeusjärjestykseensä.

STY katsoo, että jatkovalmistelun yhteydessä tulisi selvittää aiheuttaako TRIPS -sopimus tai jokin muu Suomea sitova kansainvälinen sitoumus rajoituksia muutoksenhakujärjestelmää kohtaan. Sinällään STY pitää perusteltuna, että muutoksenhakuasteina toimivien KHO:n ja KKO:n toimintamahdollisuuksiin immateriaalioikeusasioissa kiinnitetään huomioita ja myös näille tuomioistuimille turvataan riittävät resurssit ja asiantuntemus IPR-asioita koskevien valitusten ratkaisemiseen.

STY pitää myös erittäin toivottavana, että myös ylimmät tuomioistuimet nykyistä aktiivisemmin ratkaisisivat immateriaalioikeudellisia asioita ja näin osallistuisivat entistä aktiivisemmin immateriaalioikeuksia koskevan oikeuskäytännön ja tulkintatraditioiden kehittämiseen ja ajan tasalla pitämiseen.

Suomen tuomariliitto ry toteaa, että käsiteltävään asiaan liittyy merkittäviä valtiosääntöoikeudellisia ongelmia, jotka vaatisivat laajempia selvityksiä.

Työryhmä on mietinnössään katsonut, että perustuslain 98 ja 99 §:n säännökset vaikeuttavat muutoksenhaun ohjaamista rekisteriviranomaisen ratkaisusta yleiselle tuomioistuimelle, minkä vuoksi Helsingin käräjäoikeuteen ei ongelmitta voitaisi ohjata muutoksenhakuasioita patentti- ja rekisterihallituksesta. Asiassa voidaan perustellusti päätyä myös vastakkaiseen johtopäätökseen. Mietinnössä 2005:2 todetuin tavoin perustuslaillisia esteitä siirtää PRH:n valituslautakunnassa tällä hetkellä käsiteltävät asiat yleisiin tuomioistuimiin ei ole.

Helsingin käräjäoikeudessa käsitellään jo nykyisinkin patentti- ja rekisterihallituksen rekisteröimiä oikeuksia koskevia mitätöimis- ja vahvistuskanteita. Mietinnössä ei tarkemmin tuoda esiin, miten tuomioistuimeen patentti- ja rekisterihallituksesta siirrettäväksi esitetyt asiat eroavat näistä asioista. Perustuslakivaliokunta on katsonut joissakin asioissa muutoksenhaun hallinnollisesta ratkaisusta yleiseen tuomioistuimeen mahdolliseksi ainakin silloin, jos hallintoviranomaisen yksittäinen ratkaisu liittyy tai vaikuttaa yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävään asiaan.

Helsingin käräjäoikeudessa käsiteltävien riita-asioiden siirtäminen markkinaoikeuden käsiteltäväksi kaventaisi muutoksenhakuoikeutta merkittävästi nykyisestä ja aiheuttaisi perustuslaillisia ongelmia. Työryhmän ongelman ratkaisemiseksi esittämä valituslupaedellytyksestä luopuminen kokonaan tai sen väljentäminen voidaan katsoa perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteen vastaiseksi.

Suomen tuomariliitto huomauttaa, että immateriaalioikeudellisiin kanteisiin liittyy usein vaikeita näytön arviointia koskevia kysymyksiä. Markkinaoikeusvaihtoehto merkitsisi tältä kannalta muutoksenhakuoikeuden olennaista heikentymistä mahdollisuuden hakea muutosta näytön arvioinnista jäädessä pois. Keskittämällä immateriaalioikeudelliset asiat Helsingin käräjäoikeuteen muutoksenhaun turvaamiseen liittyvät ongelmat vältettäisiin.

Suomen tuomariliitto toteaa kuitenkin, että työryhmä on vakuuttavasti tulkinnut perustuslain 98 §:ä, ja siitä johtuen immateriaalioikeusasioiden keskittäminen työryhmän esittämällä tavalla ei voi toteutua muutoin kuin asioiden keskittämisellä markkinaoikeuteen, jossa asioita käsitellään sekä oikeudenkäymiskaarta että hallintolainkäyttölakia soveltaen. Keskittämällä asiat markkinaoikeuteen ristiriitaa perustuslain kanssa ei aiheudu.

Muutoksenhakujärjestelmän muuttumista riita-asioiden osalta kolmeportaisesta kaksiportaiseksi voidaan pitää kannatettavana Suomen tuomariliiton mukaan erityisesti asioiden käsittelyajan lyhenemisen ja oikeudenkäynnin kustannusten vähenemisen kannalta. Suomen tuomariliitto katsoo, että riittävänä voidaan pitää jatkossakin sitä, että muutoksenhaku korkeimmassa oikeudessa markkinaoikeuden ratkaisuihin olisi edelleen luvanvarainen. Järjestely olisi yhdenmukainen markkinaoikeudessa käsiteltävien markkinaoikeudellisten asioiden voimassa olevan muutoksenhakusääntelyn kanssa. Perustuslakivaliokunta on myös markkinaoikeutta perustettaessa pitänyt kyseistä järjestelyä perustuslain mukaisena (PeVL 35/2001, LaVM 23/2001). Korkein oikeus on nykyisin ainoa muutoksenhakuaste myös käräjäoikeuksissa käsiteltävien maaoikeusasioiden osalta.

Suomen Yrittäjät ry:n mukaan työryhmän esitykset muutoksenhaun toteuttamisesta ovat perusteltuja. Markkinaoikeusvaihtoehdossa luontevaa on hajauttaa muutoksenhaku markkinaoikeuden ratkaisuun asian luonteesta riippuen joko KKO:een tai KHO:een. On syytä selvittää myös työryhmän esittämällä tavalla tarve lieventää valitusluvan saamisen edellytyksiä KKO:lta. KKO:n toimiessa muutoksenhakuasteena IPR-asioiden prejudikaatit lisääntyvät, mikä vaikuttanee riitoja vähentävästi oikeuskäytännön vakiintuessa. Vastaavasti voidaan pohtia valituslupajärjestelmän käyttöön ottamista KHO:n osalta PRH:n valituslautakunnasta siirrettävissä asioissa. Todellinen muutoksenhakumahdollisuus markkinaoikeuden ratkaisuun mahdollisesta valituslupajärjestelmästä huolimatta on välttämätöntä turvata jatkovalmistelussa.

Mikäli keskittäminen toteutettaisiin Helsingin käräjäoikeuteen, tulisi muutoksenhakujärjestelmää kehittää rekisteröintiasioissa työryhmän esittämistä lähtökohdista. Keskeisintä on, että muutoksenhakutuomioistuimissa on vähintään yhtä kattava juridinen ja tekninen asiantuntemus kuin alemmissa instansseissa.

Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta toteaa, että eräänä seurauksena immateriaalioikeusasioiden keskittämisestä markkinaoikeudelle olisi muutoksenhaun tapahtuminen valitusluvalla korkeimmalle oikeudelle ja pitää tärkeänä muutoksenhakujärjestelmän toimivuuden seuraamista tältä osin.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry kannattaa muutoksenhakuprosessien eriyttämistä hallinnollisten asioiden ja riita-asioiden kesken. Tämä on perusteltavissa nykyisellä perustuslakivaliokunnan käytännöllä, jonka mukaan PRH:n päätöksistä valittaminen ei ole mahdollista yleisiin tuomioistuimiin kuin vain poikkeustapauksissa tilanteessa, jossa viranomaisen yksittäinen ratkaisu liittyy tai vaikuttaa yleisessä tuomioistuimessa muutoin käsiteltävään asiaan. Kuten mietinnössä on hyvin todettu, tämä asiakohtainen liityntä yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävään asiaan puuttuu.

Muutoksenhaun keskittäminen korkeimpaan hallinto-oikeuteen ja korkeimpaan oikeuteen olisi omiaan lyhentämään juttujen kokonaiskäsittelyaikoja.

FiCom ei pidä luvanvaraista valittamista korkeimpaan oikeuteen lähtökohtaisesti yritysten oikeusturvan kannalta ongelmana, kun jo nykyisen oikeudenkäymiskaaren 30:3 §:ssä luetellut valituslupaperusteet antavat mahdollisuuden joustavaan tulkintaan, ja näin on tapahtunutkin markkinaoikeudellisissa asioissa.

Myös työryhmän esitys joustavasta tulkinnasta on kannatettava. Sen mukaan nykyisiin perusteisiin lisättäisiin IPR-asioiden osalta uusi kohta, jonka mukaan valituslupa olisi myönnettävä, mikäli valituksen perusteella on ilmennyt aihetta epäillä markkinaoikeuden ratkaisun oikeellisuutta oikeuskysymyksen suhteen. FiCom pitää kuitenkin välttämättömänä, että tältä osin muutoksenhakujärjestelmän toimivuutta seurataan ja tarpeen vaatiessa ollaan valmiita tekemään siihen muutoksia.

Viestinnän Keskusliitto ry toteaa, IPR-asioiden siirtämisestä markkinaoikeuteen seuraisi yhden muutoksenhakuasteen väheneminen. Korkeimpien oikeuksien valituslupajärjestelmä ei voisi tarkoittaa näin ollen valituskieltoa eikä sitä, ettei asianosaisella ole muutoksenhakukeinoa.

Yhden muutoksenhakuasteen poistumisesta aiheutuu kokonaiskäsittelyaikojen lyhenemistä, mitä on pidettävä yrityksille ja asianosaisille myönteisenä asiana, kunhan muutoksenhakujärjestelmän toimivuus voidaan turvata.

Professorit Niklas Bruun ja ***Kaarlo Tuori*** toteavat, että immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelyn keskittämisen valtiosääntöoikeudellinen ongelma on, salliiko perustuslaki muutoksenhaun ohjaamista rekisteriviranomaisen päätöksestä yleiseen tuomioistuimeen.

Perustuslain 98 ja 99 pykälien säännökset perustuvat riita- ja rikosasioiden sekä hallintolainkäyttöasioiden kahtiajaolle. On kuitenkin huomattava, että rajanveto näiden välillä ei ole selkeä.

Professorit Bruun ja Tuori toteavat, että perustuslakivaliokunnan lähtökohtainen kanta on, että valitukset hallintoviranomaisten päätöksistä tulee käsitellä hallintolainkäyttöelimissä. Kuitenkin päätöksiä koskevien asioiden erityisluonne saattaa oikeuttaa poikkeamisen tästä pääsäännöstä. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnoissaan 9/2001 vp ja 54/2001 vp, että valitustien ohjaaminen hallintoviranomaisen päätöksestä käräjäoikeuteen on poikkeuksellinen järjestely. Valiokunnan mielestä oli kuitenkin perusteltua valittaa käräjäoikeuteen vankilaviranomaisen päätöksestä, joka koski ehdonalaiseen vapauteen pääsemistä (9/2001 vp), sillä muutoksenhaku täytäntöönpanovaiheessa tehtäviin, rangaistuksen pituuteen vaikuttaviin hallintopäätöksiin suunnattiin näin siihen tuomioistuinlinjaan, jossa varsinainen vankeusrangaistuskin oli määrätty.

Lausunnossaan 54/2001 vp perustuslakivaliokunta on katsonut, että oli perusteltua ohjata ulkomaalaislain nojalla säilöön otettujen ulkomaalaisten ”säilössäpidon aikaisia oikeuksia koskevat valitukset samalle tuomioistuinlinjalle, jossa käsitellään myös kysymys säilöön ottamisesta”.

Lausunnossaan 32/2005 vp perustuslakivaliokunta katsoi, että muutoksenhaku rajavartiolaitoksen määräämästä, hallinnollisen seuraamuksen luonteiseen öljynpäästömaksuun voitiin ohjata Helsingin käräjäoikeudessa toimivaan merioikeuteen. Valiokunta piti perusteltuna, että öljypäästöstä määrättävien sekä rikosoikeudellisten että hallinnollisten seuraamusten tuomioistuinkäsittely sijoittuu samaan tuomioistuinlinjaan.

Lausunnossaan 4/2005 vp valiokunta katsoi, että rahoitustarkastuksesta annetun lain nojalla määrättävät seuraamukset ovat luonteeltaan hallinnollisia ja että ”valitus hallintoviranomaisen päätökseen määrätä hallinnollinen seuraamus on… ymmärrettävä hallintolainkäyttö- eikä riita- tai rikosasiaksi”. Hallituksen ehdottamaa sääntelyä oli siksi valiokunnan mukaan ”tarkistettava niin, että viranomaisen päätökseen haetaan muutosta markkinaoikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään ja että markkinaoikeuden päätökseen haetaan muutosta niin ikään hallintolainkäyttölaissa säädetyllä tavalla eli valittamalla korkeimpaan hallintooikeuteen”. Tässä tapauksessa ongelmana ei siis ollut, mikä elin on muutoksenhaussa ensi asteessa toimivaltainen, vaan toimivaltaisen erityistuomioistuimen noudattama menettely on sen mukaan määräytyvä jatkovalitustie. Lausunto ei merkitse muutosta siihen vuonna 2001 noudatettuun linjaan, jonka mukaan muutoksenhaku hallintoviranomaisen päätöksestä voidaan ohjata yleiseen tuomioistuinlaitokseen, jos tälle on erityisiä, päätöksen tarkoittamia asioita koskevia perusteluja.

Professorit Bruun ja Tuori lausuvat, että valiokunta ei ole edellyttänyt välitöntä yhteyttä hallintoviranomaisen yksittäisen päätöksen ja jonkin yleisessä tuomioistuimessa muutoin käsiteltävän asian kanssa. Jos immateriaalioikeudellisten asioiden tuomioistuinkäsittely keskitetään Helsingin käräjäoikeuteen niiden edellyttämän asiantuntemuksen takaamiseksi, tätä on pidettävä sellaisena perustuslakivaliokunnan tarkoittamana painavana perusteena, joka puoltaa myös PRH:n päätöksiä koskevan muutoksenhaun ohjaamista samaan tuomioistuimeen. Valtiosääntöoikeudellinen tulkinta, jonka mukaan on välttämätöntä ohjata tällainen muutoksenhaku hallintolainkäyttölinjalle, on syytä kyseenalaistaa.

Immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelyn ja samalla niiden edellyttämän asiantuntemuksen keskittäminen yhteen yleisen tuomioistuinlinjan tuomioistuimeen parantaa oikeusturvaa patentti- ja muissa immateriaalioikeudellisissa jutuissa, ja on täten omiaan toteuttamaan perustuslain 22 §:n julkiselle vallalle asettaman turvaamisvelvollisuuden mukaisesti perustuslain 21 §:än nojautuvaa oikeusturvaperusoikeutta.

7 Vaikutukset

Työryhmän arvion mukaan siirtämällä väite- ja mitättömäksi julistamisasiat PRH:n valituslautakunnasta markkinaoikeuteen valituslautakunnassa käsiteltävät immateriaalioikeusasiat vähenisivät määrällisesti noin 40 prosenttia nykyisestä. Malli- ja hyödyllisyysmalliasiat mukaan lukien markkinaoikeuteen siirtyisi valituslautakunnasta vuositasolla noin 70 - 80 asiaa. Riita-asioita Helsingin käräjäoikeudesta markkinaoikeuteen siirtyisi keskimäärin vuositasolla noin 100. Helsingin hovioikeudessa tämä tarkoittaisi noin 40 asian vuosittaista vähennystä. Yhteensä tämä merkitsisi, että markkinaoikeuteen siirtyisi vuosittain vajaat 200 uutta asiaa, mikä on noin 40 prosenttia markkinaoikeudessa vuonna 2007 ratkaistuista asioista. Ottaen huomioon, että IPR-asiat ovat laadultaan vaativia asioita, kokoonpanosta riippuen markkinaoikeuteen tarvittaisiin työryhmän mukaan ainakin 5-6 henkilötyövuoden lisäys.

Toteutuessaan ehdotus lisäisi työryhmän kannan mukaan oikeusvarmuutta IPR-alalla, jolloin yritysten edellytykset investoida tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä innovaatioihin paranisivat. Lisäksi keskitetty tuomioistuinkäsittelyjärjestelmä vahvistaisi suomalaisten yritysten kilpailuasemaa suhteessa muihin kansainvälisillä markkinoilla toimiviin yrityksiin. Suomi saisi myös aikaisempaa houkuttelevamman riidanratkaisujärjestelmän kansainvälisessä katsannossa.

Korkeimman hallinto-oikeuden omaan toimintaan nyt ehdotetuilla muutoksilla ei olisi kovin suurta vaikutusta. Valituslautakunnan muodollisesti epätyydyttävästä asemasta johtuvat ongelmat poistuisivat niissä asioissa, jotka käsittelisi valituslautakunnan sijasta markkinaoikeus, mutta olisivat ennallaan niissä asioissa, jotka edelleen tulisivat valituslautakunnasta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltävien juttujen määrä pienenisi niiden asioiden määrällä, jossa väitemenettelyn muutoksenhakuvaihe markkinaoikeudessa yhdistetään loukkauskanteeseen. Tiettävästi tällaisia tilanteita esiintyy vain muutama vuodessa. Ensimmäisen valitusviranomaisen vaihtumisella verkkotunnusasioissa hallinto-oikeudesta markkinaoikeuteen ei todennäköisesti olisi käytännön vaikutusta verkkotunnusasioiden käsittelyyn korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Helsingin käräjäoikeus lausuu, että immateriaalioikeudellisen asiantuntemuksen luominen markkinaoikeuteen edellyttäisi tosiasiassa nykyisen kaltaisen markkinaoikeuden lakkauttamista ja täysin uuden tuomioistuimen perustamista. Tämä on vastoin hyväksyttyä kehityssuunnitelmaa, joka mukaan erityistuomioistuimista ja lautakunnista pyritään luopumaan ja siirtämään niiden tehtävät yleisille tuomioistuimille. Se on myös vastoin oikeusministeriön nykyistä toimintasuunnitelmaa, jossa käräjäoikeuksia pyritään vahvistamaan niitä suuremmiksi yksiköiksi yhdistämällä sekä keskittämällä eräitä asiaryhmiä tiettyihin käräjäoikeuksiin.

Markkinaoikeus on pahasti ruuhkaantunut. Markkinaoikeuden laajentaminen immateriaalioikeudellisia asioita käsitteleväksi uudeksi erityistuomioistuimeksi aiheuttaisi erittäin monia ongelmia; tarpeen muuttaa Suomen perustuslakia, ongelmia suhteessa Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevien säännösten soveltamisen kannalta sekä huomattavia lisäkustannuksia. Näiltä ongelmilta vältytään vain, mikäli immateriaalioikeudelliset asiat keskitetään Helsingin käräjäoikeuteen.

Markkinaoikeus huomauttaa, että oikeusministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö ovat 30.11.2007 perustaneet työryhmän pohtimaan julkisten hankintojen oikeussuojajärjestelmän kehittämistä. Toimeksiantonsa mukaisesti viimeksi mainitun työryhmän on ensi vaiheessa

31.10.2008 mennessä laadittava periaatemietintö, jossa tarkastellaan eri vaihtoehtoja julkisten hankintojen oikeussuojajärjestelmän uudistamiseksi. Toteutuessaan työryhmän mietinnöllä tulisi olemaan huomattavia vaikutuksia markkinaoikeuteen ja sen toimintaan useissa suhteissa.

Markkinaoikeus katsoo, että tässä vaiheessa on vielä mahdotonta ottaa kantaa lukumääräisiin arvioihin asiamäärien kasvusta ja henkilöstöresurssien lisätarpeesta keskittämisen johdosta. Koska ehdotus toteutuessaan joka tapauksessa merkitsisi markkinaoikeuden henkilöstön ja ratkaisujen määrän kasvua eli toimimista nykyistä suurempana yksikkönä, markkinaoikeuden toiminnan tunnusluvut kehittyisivät myönteisesti sekä tuottavuus- että taloudellisuuslukujen osalta. Lähtökohdaksi tulee ottaa pääministeri Vanhasen toisen hallituksen hallitusohjelmaan sisällytetty kannanotto, jonka mukaan immateriaalioikeudellisiin asioihin erikoistuvalle tuomioistuimelle on turvattava riittävät resurssit.

On selvää, että markkinaoikeuden aseman ja tehtävien muuttaminen työryhmän mietinnössä ehdotetulla tavalla vaikuttaa osaltaan myös tarvittaviin muihin henkilöstöresursseihin (markkinaoikeussihteereinä toimivat lakimiesvalmistelijat ja kansliahenkilökunta). Lisäksi on jo lähtökohtaisesti esitettävissä, ettei markkinaoikeuden nykyisiä toimitiloja ole pidettävä riittävinä työryhmän mietinnössä markkinaoikeuteen siirrettäväksi ehdotettujen asioiden käsittelyä varten.

Patentti- ja rekisterihallitus toteaa työryhmän arvioineen mietinnössä, että siirtämällä väite- ja mitättömäksi julistamisasiat PRH:n valituslautakunnasta markkinaoikeuteen valituslautakunnassa käsiteltävät immateriaalioikeusasiat vähenisivät määrällisesti noin 40 prosenttia nykyisestä. Siirto aiheuttaisi esitettyjen arvioiden mukaan 1-2 henkilötyövuoden vähennyksen PRH:ssa.

Oikeudenkäyntikulujen osalta Patentti- ja rekisterihallitus lausuu, että kokonaiskustannukset tuskin tulevat alenemaan erillisen IPR-tuomioistuimen myötä. Patentti- ja rekisterihallitus on nettobudjetoitu virasto, joka kattaa maksutuloillaan suoritteiden tuottamisesta aiheutuvat kustannukset. Valituslautakunnalta siirrettävien tehtävien hoitoon liittyvät kustannukset (erityisesti henkilöstökulut) tulevat siirtymään valtion tulo- ja menoarvioissa huomioitaviksi. Tällä hetkellä valituslautakunnasta aiheutuvat kokonaismenot ovat vuositasolla noin 450 000 euroa. (Tämä kattaa vain 5,5 henkilön palkkakustannukset, muiden kustannusten osuus ei näy tässä).

Oikeudenkäyntikustannukset tullevat yksittäisten henkilöiden osalta nousemaan senkin vuoksi, että on oletettavissa, että markkinaoikeudessa käytävässä menettelyssä tullaan teollisoikeudellisten asiamiesten lisäksi turvautumaan entistä enemmän myös asianajajien palveluihin.

Liite

Valtionvarainministeriö*
Opetusministeriö*
Maa- ja metsätalousministeriö*
Liikenne- ja viestintäministeriö*
Työ- ja elinkeinoministeriö*

Korkein oikeus (varattiin tilaisuus antaa lausunto)
Korkein hallinto-oikeus (varattiin tilaisuus antaa lausunto)*

Helsingin hovioikeus*
Vaasan hovioikeus

Espoon käräjäoikeus
Helsingin käräjäoikeus*
Lappeenrannan käräjäoikeus*
Oulun käräjäoikeus*
Tampereen käräjäoikeus*
Turun käräjäoikeus*

Markkinaoikeus*

Helsingin hallinto-oikeus*

Kuluttajavirasto*
Patentti- ja rekisterihallitus*
Patentti- ja rekisterihallituksen valituslautakunta
Tullihallitus*
Valtakunnansyyttäjävirasto*
Viestintävirasto*

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y.*
Elinkeinoelämän keskusliitto EK*
Keskuskauppakamari*

BSA Suomi
Gramex r.y.*
Kopiosto r.y.*
Lääketeollisuus ry*
Mainostajien liitto*
Markkinointiviestinnän liitto*
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa r.y.*
Patentti-Insinöörit r.y.
Suomen Anti-piratismiyhdistys r.y.*
Suomen Asianajajaliitto – Finlands Advokatförbund*
Suomen audiovisuaalisten tuottajien liitto*
Suomen Keksijäin Keskusliitto KEKE r.y.*
Suomen Lakimiesliitto r.y.*
Suomen Patenttiasiamiesyhdistys r.y.*
Suomen Tekijänoikeudellinen Yhdistys r.y.
Suomen teollisoikeudellinen yhdistys r.y.*

Suomen tuomariliitto r.y.*
Suomen Yrittäjät r.y.*
Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y.*
Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus*
Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta*
Teknologiateollisuus r.y.*
Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom r.y.*
Viestinnän keskusliitto*
Visuaalisen alan taitelijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto r.y.

Professori Niklas Bruun*
Professori Kaarlo Tuori*

Tähdellä (*) on merkitty ne viranomaiset, yhteisöt ja henkilöt, jotka antoivat lausunnon.